

VILNIAUS UNIVERSITETAS TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS KATEDRA

Baudžiamosios justicijos specializacijos

V kurso studentė

Viktorija Charitonovaitė

studijų knyg. Nr.: s0410030

TEMA

TERORO AKTO TRAKTUOTĖ LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMAJAME KODEKSE, KITŲ VALSTYBIŲ ĮSTATYMUOSE IR
KITUOSE TARPTAUTINIUOSE TEISĖS AKTUOSE
ACT OF TERROR DEFINITION IN THE CRIMINAL CODE OF THE
REPUBLIC OF LITHUANIA, IN OTHER NATIONAL AND INTERNATIONAL
LEGISLATION

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: doc. Armanas Abramavičius

Darbo recenzentas: doc. Romualdas Drakšas

Vilnius

2009

I V A D A S	3
1. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ TARPTAUTINIULOSE DOKUMENTULOSE	6
1.1 TERORO AKTO KAIPI REIŠKINIO IŠTAKOS	6
1.2. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ TAUTŲ SĄJUNGOS, JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJOS IR KITŲ TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ PRIIMTUOSE DOKUMENTULOSE.....	8
1.3. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ EUROPOS TARYBOS PRIIMTUOSE TEISĖS AKTUOSE	16
1.4. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ <i>ACQUIS COMMUNAUTAIRE</i>	18
2. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMAJAME KODEKSE	22
2.1. TERORO AKTO SĄVOKOS RAIDAI LIETUVOS BAUDŽIAMOOSIUOSE ĮSTATYMUOSE	22
2.2. TERORO AKTĄ APIBŪDINANTYS POŽYMIAI	25
2.2.1. <i>Objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai, apibūdinantys teroro aktą</i>	25
2.2.2. <i>Subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai, apibūdinantys teroro aktą</i>	28
2.3. KVALIFIKUOTOS TERORO AKTO SUDĖTYS	30
3. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖS AKTUOSE.....	37
3.1. BENDROSIOS TEISĖS SISTEMOS VALSTYBĖS	37
3.1.1. <i>Jungtinės Amerikos Valstijos</i>	37
3.1.2. <i>Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos karalystė</i>	41
3.1.3. <i>Australijos Sandrauga</i>	44
3.2. KONTINENTINĖS TEISĖS SISTEMOS VALSTYBĖS.....	46
3.2.1. <i>Rusijos Federacija</i>	46
3.2.2. <i>Graikija</i>	48
3.2.3. <i>Turkija</i>	50
IŠVADOS	54
SANTRAUKA.....	56
SUMMARY.....	57
NAUDOTA LITERATŪRA	58

IVADAS

Temos aktualumas. Terorizmas – vienas iš labiausiai nenuspėjamų reiškinių, su kuriuo ypatingai dažnai žmonija susiduria pastaraisiais dešimtmečiais. Tarptautinė bendruomenė vis dažniau tampa kruvinių įvykių liudytoja, kuriuos organizuoja ir vykdo įvairios karinės, politinės, religinės, etninės grupės. Kaip nurodo A. I. Levčenkovas, terorizmas yra vienas iš pavojingiausių nusikalstamumo formų, jo lygis ir konkreti pasireiškimo forma, iš vienos pusės, parodo bendruomenės požiūrį į šį reiškinį, iš kitos – atskirų valstybių ir tarptautinės bendruomenės pastangų, sprendžiant kovos su terorizmu klausimus, efektyvumą.¹ Tačiau tam, kad teisiniai mechanizmai kovoje su terorizmu būtų sėkmingi, turi būti aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta, kur prasideda, ir, kur baigiasi teroro aktas.

Terorizmo sąvokos kūrimas – vienas iš sunkiausių teisės mokslininkams iškeltų uždavinių. Nors egzistuoja daugybė ši reiškinį apibūdinančių sąvokų, konsensuso dėl vieningos definicijos kol kas nepavyko pasiekti. Tokia situacija lėmė tai, jog nėra aišku, kas yra laikoma teroro aktu, kokie požymiai turėtų apibūdinti šios nusikalstamos veikos sudėtį. Sudėtinga ir kompleksiška nusikaltimo prigimtis, lėmusi bendros sąvokos nebuvimą, praktikoje sudaro labai daug sunkumų atribojant teroro aktą nuo kitų nusikalstamų ar politinių veikų.

Mokslinė problema. Nors XXI a. kovos su terorizmu priemonių formavimas nurodomas kaip prioritetinė baudžiamosios politikos sritis, kol kas nėra sutariama dėl to, kas yra terorizmas, nėra visuotinai pripažintos teroro akto definicijos.

Ši problema egzistuoja tiek nacionaliniu, tiek ir pasauliniu lygiu – kuriant Jungtinių Tautų, Europos Tarybos, Europos Sąjungos ar kitų tarptautinių organizacijų ir atskirų valstybių antiteroristines teisės normas, pasigendama aiškaus ir vienodo terorizmo kaip reiškinio supratimo ir teisinio jo įvertinimo.

Kita vertus, didėjantys globalizacijos iššūkiai, verčia geriau pažinti terorizmą bei kelia būtinybę koreguoti egzistuojančius antiteroristinius mechanizmus tam, jog kova su šiuo reiškiniu būtų efektyvi. Juk tik suvokus, kas yra teroro aktas *per se*, galėsime atriboti šį, kone pavojingiausių nusikaltimą, nuo kitų nusikalstamų veikų.

Tyrimo objektas – teroro aktas, kaip nusikalstama veika.

Šio **darbo tikslas** nėra naujos teroro akto sąvokos pateikimas, tačiau juo bus siekiama iširti, kokios veikos yra laikomos teroro aktais tiek tarptautiniuose teisės aktuose, tiek ir atskirų

---

¹ Левченков А. И. Терроризм: Правда и вымыслы. Юриспруденция. 2005. Т. 68(60). С. 35.

valstybių įstatymuose. Darbe bus analizuojamas terorizmo reiškiny s pradedant jo istorinio vystimosi apžvalga, sampratų, įtvirtintų tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, tyrimu bei galimų pasiūlymų, dėl baudžiamajame kodekse įtvirtintos teroro akto normos tobulinimo, pateikimu. Šiam tikslui pasiekti formuluojami tokie uždaviniai:

1. Apžvelgti terorizmo raidą;
2. Išsiaiškinti teroro akto ir terorizmo sąvokų sampratas, jų tarpusavio santykį.
2. Nustatyti egzistuojančias teroro akto sampratas;
3. Išanalizuoti teroro akto sampratą, įtvirtintą Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau - LR BK);
4. Pateikti galimus siūlymus dėl antiteroristinių teisės normų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos BK, tobulinimo.

Šiame darbe keliamo hipotezė. Teroro akto kaip nusikalstamos veikos sudėties požymiai nėra pakankamai reglamentuoti nei tarptautiniu, nei nacionaliniu lygiu.

Mokslinis naujumas ir reikšmė. Lietuvoje terorizmo reiškinio moksliniai tyrimai iki šiol atliekami labai siaurai. E. Račiaus ir E. Gailiūno „Terorizmo žinynas“² – vienintelė lietuvių autorių knyga skirta terorizmo fenomenui, tačiau joje visas dėmesys skiriamas religijos įtakai terorizmui. Terorizmo temomis publikuotuose moksliniuose straipsniuose nebuvo analizuojami egzistuojantys kovos su terorizmu įrankiai, nebuvo plačiau aptariamas definicijos trūkumo klausimas.³

Darbe naudojami tyrimo metodai:

1. *Analizės ir sintezės* metodai padėjo identifikuoti bendrus teroro akto sampratos požymius, o vėliau leido juos sujungti į visumą.
2. *Abstrakcijos* metodo būdu buvo išskirti reikšmingi pasirinktam darbui duomenys iš nepaprasti didelio informacijos srauto.

---

² Račius E. Gailiūnas E. Terorizmo žinynas. Vilnius. Žara. 2005.

³ žr. Diržytė A. Patapas A. Terorizmo sociopsichologiniai ypatumai. Jurisprudencija. 2003. T. 38(30). Vysockienė L. Prieglobstis ir terorizmas: pabėgėlių teisų apsaugos problemos kovojant su terorizmu. Jurisprudencija. 2003. T. 44(36). Arūnas Paukštė Terorizmo sąvoka. Jurisprudencija. 2004. T. 59(51). Gutauskas A. Kalesnykas R. Petrošius D. Terorizmas ir jo prevencijos Lietuvoje problema. Jurisprudencija. 2004. T. 63(55). Černiauskienė N. Terorizmo grėsmė globalinių krizių valdymo kontekste. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Vaišvila A. Terorizmas ir kova su terorizmu – dvi grėsmės žmogaus teisėms (metodologinis aspektas). Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Petkuvienė R. Terorizmas kaip žmogaus teisių universalumo neigimo padarinys. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Šlapkauskas V. Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys kaip antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Beinoravičius D. Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60) Žilinskas D. Terorizmo grėsmė kaip teisėsaugos institucijų integraciją skatinantis veiksnys. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Spruogis E. Tarptautinis terorizmas ir legitimųjų priemonių kovojant su juo naudojimas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). Paukštė A. Pagrindinės šiuolaikinio terorizmo ideologinės kryptys. Jurisprudencija. 2005, T. 68(60) Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. Nr. 54.

3. *Apibendrinimo* metodas padėjo identifikuoti terorizmo vystimosi dėsningumus.

4. *Istorinis* metodas leido pažvelgti į teroro aktą istorinėje dinamikoje.

5. *Loginis* metodo naudojimas buvo būtinas atskleidžiant darbo tikslus, teisės normų turinį, pateikiant išvadas bei apibendrinimus.

6. *Teleologinis* metodas padėjo tinkamai įvertinti antiteroristinių teisės normų paskirtį.

Taikytų tradicinių metodų visuma padėjo nustatyti egzistuojančio teisinio terorizmo reguliavimo trūkumus, leido įvertinti, kaip traktuojamas teroro aktas kaip nusikalstama veika tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu.

Magistro darbą sudaro trys skyriai. Pirmasis iš esmės skirtas teroro akto traktuotei tarptautinės teisės rėmuose, analizuojami Jungtinių Tautų, Europos tarybos bei Europos Sąjungos teisės aktai, skirti kovai su terorizmu; antrasis – skirtas teroro akto traktuotei pagal skirtingų valstybių įstatymus; trečiasis – skirtas teroro akto sudėties požymių analizei pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, bei šios veikos atskyrimo nuo kitų nusikalstamų veikų problemai mūsų nacionalinėje teisėje.

1. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ TARPTAUTINIULOSE DOKUMENTULOSE

1.1 Teroro akto kaip reiškinių ištakos

Kalbant apie teroro aktą, visų pirma būtina suprasti šio reiškinio prigimtį bei ištakas. Tai padaryti yra svarbu, nes tarptautinėje literatūroje, tarptautiniuose teisės aktuose bei atskirų valstybių įstatymuose įtvirtintos teroristinės veikos įvardijamos skirtingai, sąvokos dažnai vartojamos pakeičiant vieną kita: teroro aktas (act of terror), terorizmas (terrorism), teroristiniai aktai (terrorist acts), teroras (terror), teroristinė veikla (terrorist activities). Lingvistiniu požiūriu visas šias aukščiau įvardytas sąvokas galėtumėme apibūdinti lotyniškuoju žodžiu *terror* – baimės būseną, visą apimantis neišvengiamos grėsmės jausmas, apibūdinamas kaip nežinojimas ką daryti toliau, siejamas su panika, sąmyšiu, neviltimi⁴, bet šis apibūdinamas daugiau atspindi psichologinę, bet ne teisinę reiškinio pusę.

Istoriniu požiūriu, teroras, kaip reiškinys tam tikriems politiniams tikslams pasiekti, nėra naujųjų amžių produktas, jo ištakos siekia gilią senovę. Nagrinėjant šį reiškinį istoriškai, turime grįžti net į pirmąjį mūsų eros amžių. Tuo laikotarpiu Judėjoje veikusi sikarijų grupuotė (radikali zealotų atšaka), vykdydama kruvinus išpuolius nesirinkdavo savo aukų, o išpuolių tikslas būdavo vienas – visuotinė baimė ir nepasitikėjimas romėnų valdžia. Daugelis istorikų sutaria, kad sikarijų grupuotę galime laikyti moderniojo terorizmo pradininke,⁵ o jų vykdomus išpuolius prieš romėnus – teroro aktais.

Islamo kultūra taip pat turi istorinių teroristinių grupuočių pavyzdžių. Viena žymiausių – hašišinai, taip pat žinomi ir asisinų pavadinimų. XI a., netekę valdžios Kaire, jie įsikūrė šiandieninėse Irano, Irako, Sirijos ir Libano teritorijose, iš kurių rengė teroro aktus – savižudžių žmogžudžių išpuolius prieš Egipto valdžioje buvusius Sunni.⁶

Nepaisant pavienių istorijos pavyzdžių, terorizmas, kaip teisinis ir politinis terminas, pradėtas vartoti palyginus neseniai. Teroro sąvoka pirmą kartą buvo pavartota apibūdinti jakobinų diktatūrą post-revoliucinėje Prancūzijoje,⁷ teroru pradėtas vadinti prievarta paremtas

⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Terrorism> [žiūrėta 2009 03 15].

⁵ Early History of terrorism. <http://www.terrorism-research.com/history/early.php> [žiūrėta 2009 03 15].

⁶ ten pat

⁷ Golder. B. Williams. G. What is „terrorism“? Problems of legal definition. // UNSW Law Journal. Volume 27(2).

valdymas.

Kitų terorizmo ir teroro aktų pavyzdžių galime rasti XIX a. pabaigos Rusijos imperijoje – 1879 m. lapkričio mėnesį įvykdyti du nesėkmingi pasikėsinimai susprogdinti geležinkelį, su tikslu nužudyti carą Aleksandrą II. 1880 m. vasario 5 d. pasikėsinimas į Aleksandrą II Žiemos rūmuose, kada sprogdymas nusinešė 10 žmonių gyvybes. Ir žinoma tautininkų vykdyto terorizmo apogėjus – 1881 m. kovo 1 d. įvykdytas sprogdinimas, kurio metu buvo sužeista daugybė nekaltų žmonių ir nužudytas Aleksandras II.⁸

Pastarasis šimtmetis taip pat parodė, jog teroristai – tai ne tik atskiros, dažnai nedidelės radikalios grupuotės. Valstybė taip pat gali naudoti terorą, kaip savo užsienio ar vidaus politikos įrankį (pvz. Tarybų Sąjungos vykdyta vidaus politika po Antrojo pasaulinio karo, tarybų Sąjungos ar Jungtinių Amerikos Valstijų veiksmai Šaltojo karo metu).⁹ Terorizmas evoliucionuoja, keičiasi ne tik teroristų naudojami metodai ar priemonės (pvz., branduolinis terorizmas, bioterorizmas), kinta terorizmo formos, šiandien terorizmas plinta ne tik realiame pasaulyje, bet ir kibernetinėje erdvėje, todėl dabar terorizmą galime pagrįstai vadinti viena pavojingiausių egzistuojančių priešingo teisei elgesio forma, kuri reikalauja itin tikslaus ir išsamaus teisinio įvertinimo.

Kaip ir buvo minėta, vieningo sąvokų naudojimo nebuvimas praktikoje dažnai sukelia problemų bandant atriboti skirtingas veikas, kurios vienu atveju įvardijamos kaip „teroro aktas“, o kitu – atveju kaip „terorizmas“ nuo kitų nusikalstamų veikų.

Kalbant apie terorizmą, būtina pabrėžti, jog tai socialinis reiškiny, suprantamas kaip politiškai, ideologiškai, religiškai motyvuotas ar rasiniu, etniniu pagrindu paremtas prievartos naudojimas ar grasinimas panaudoti prievartą prieš fizinius asmenis, valdžios institucijas ar organizacijas, tokia prievarta ar grasinimas panaudoti prievarta naudojama turint tikslą pažeisti visuomenės saugumą, ją įbauginti, priversti valstybės institucijas ar organizacijas imtis tam tikrų veiksmų. Šio socialinio reiškinio objektyvi ir matomiausia išraiška – teroro aktai.¹⁰

---

⁸ Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. СПб. 2002. С. 57.

⁹ Juozapavičius. M. Kalba konferencijoje „Berlyno sienos griuvimas: nuo Budapešto iki Vilniaus“, Lietuvos Respublikos Seimas. Vilnius. 2008.06.05. (http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3552&p_k=1&p_d=77706) [žiūrėta 2009 03 15]; Tarybinės armijos intervencija į Afganistaną (http://lt.wikipedia.org/wiki/Tarybinės_armijos_intervencija_į_Afganistaną) [žiūrėta 2009 03 15]; Račius E. Gailiūnas E. Terorizmo žinynas. Vilnius. Žara. 2005.

¹⁰ Gribytė. L. Teroro akto sudėties požymiai ir jų atribojimas nuo kitų nusikalstamų veikų pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą; Magistro darbas. Vilnius. 2008. P 11.

Siekiant atskirti “terorizmo ir “teroro akto” sąvokas, galime pasinaudoti analogija tarp sąvokų “nusikalstamumas” ir “nusikaltimas”: teroro aktas – tai konkreti teisei priešinga veika, o terorizmas – visų šių veikų visuma,¹¹ nesuasmėnintas socialinis reiškinys.¹²

1.2. Teroro akto traktuotė Tautų Sąjungos, Jungtinių Tautų Organizacijos ir kitų tarptautinių organizacijų priimtuose dokumentuose

Tarptautiniu mastu pirmieji bandymai teisiškai įvertinti ir apibrėžti terorizmą buvo pradėti tik XX a. pradžioje, Tarptautinės baudžiamosios teisės asociacijos¹³ konferencijų dėl tarptautinės baudžiamosios teisės unifikavimo rėmuose.

Pirmasis bandymas atskleisti teroro akto sąvoką buvo atliktas III-iosios Tarptautinės konferencijos dėl baudžiamosios teisės unifikavimo metu, 1930 m. Briuselyje. Tačiau vietoje to, kad būtų nustatyti šio nusikaltimo požymiai, Konferencijos priimtoje rezoliucijoje dėl terorizmo, buvo išvardintos konkrečios veikos, kurios gali būti vertinamos kaip terorizmas:

- Pirmajame rezoliucijos straipsnyje numatyta, kad sąmoningas priemonių, kurios gali kelti grėsmę panaudojimas bus tada, kai kaltininkas savo veika kelia grėsmę žmogaus gyvybei, jo fiziniai neliečiamybei, sveikatai arba dėl tokios jo veikos gali būti sunaikintas didelės vertės turtas;

- Antrajame straipsnyje numatyta atsakomybė už sąmoningą panaudojimą priemonių, kurios kelia bendrą grėsmę, ir už teroro akto įvykdymą, susijusį su pasikėsinimu į gyvybę, laisvę, fizinę neliečiamybę, turint tikslą parodyti ar įgyvendinti tam tikrus politinius ar socialinius idealus.¹⁴

Toks platus apibrėžimas praktiškai leido šiam nusikaltimui priskirti bet kurią veiką, o pagrindiniais terorizmo definicijos rodikliais buvo politiniai-socialiniai tikslai bei bendra grėsmė.

Vėlesnės Tarptautinės baudžiamosios teisės asociacijos Konferencijos taip pat

---

¹¹ Spruogis E. Tarptautinis terorizmas ir legitimų priemonių kovojant su juo naudojimas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). P. 75.

¹² Pauksštė A. Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: Daktaro disertacija. Vilnius. 2006. P. 18.

¹³ Tarptautinė baudžiamosios teisės asociacija (angl. *International Association of Penal Law*) – vienas pirmųjų baudžiamosios teisės mokslininkų susivienijimų – buvo įkurta 1924 m. kovo 14 d. Paryžiuje, kaip Tarptautinės baudžiamosios teisės sąjungos, įkurtos 1889 m., teisių perėmėja.

¹⁴ Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование. СПб. 2002. С. 19-21.

nesugebėjo nustatyti teroro akto, kaip savarankiškos nusikalstamos veikos požymių.

Nors minėtos Tarptautinės baudžiamosios teisės asociacijos Konferencijos ir nebuvo sėkmingos rezultatų prasme, tačiau jos sukėlė diskusiją, padėjo pamatus tolimesniam tarptautinės bendruomenės darbui, siekiant apibrėžti, kas yra teroro aktas bei terorizmas.

Ko gero vienas svarbiausių ankstyvųjų bandymų teisiškai įvertinti terorizmą buvo Tautų Sąjungos iniciatyva priimti tarptautinę konvenciją dėl kovos su terorizmu. Šios iniciatyvos Tautų Sąjunga nusprendė imtis po 1934 m. Jugoslavijos karaliaus Aleksandro I, Prancūzų užsienio reikalų ministro bei dviejų atsitiktinių aukų, buvusių šalia pastarojo, nužudymo, įvykdyto kroatų separatistų. Įtariamiesiems po išpuolio pabėgus į Italiją, jos valdžia atsisakė išduoti įtariamuosius asmenis Prancūzijai, remiantis tar valstybių galiojuse 1870 m. dvišalę ekstradicijos sutartimi, kuri draudė perduoti asmenis, persekiojamus už politinius nusikaltimus. Turino apeliacinio teismo sprendimu įtariamųjų veika kaip tik ir buvo pripažinta politiniu nusikaltimu.¹⁵

Po minėtų įvykių, Tautų Sąjunga turėjo imtis adekvačių veiksmų tam, kad būtų išvengta panašaus pobūdžio išpuolių ateityje, kurie, kaip parodė istorija, gali turėti katastrofiškas pasekmes.¹⁶

Intensyvus trijų metų diplomatinis darbas, vykdytas Tautų Sąjungos iniciatyva, buvo vainikuotas dviejų konvencijų priėmimu: pirma, Konvencija dėl terorizmo prevencijos ir nubaudo už jį,¹⁷ antra, Konvencija dėl tarptautinio baudžiamojo teismo sukūrimo,¹⁸ skirta bausti už pirmojoje Konvencijoje numatytus nusikaltimus.

Konvencija dėl terorizmo prevencijos ir nubaudo už jį buvo pasirašyta 24 valstybių, tačiau ji buvo ratifikuota tik Indijos. Pati Konvencija neįsigaliojo, nes nebuvo pasiektas susitarimas tarp senųjų ir naujai susikūrusių socialistinių valstybių dėl išimties taisyklės taikymo, pagal kurią išsivadavimo judėjimai nepatektų po sutartuoju terorizmo apibrėžimu.¹⁹ Tarptautinės bendruomenės dėmesį nukreipęs Antrasis pasaulinis karas bei Tautų Sąjungos subyrėjimas lėmė tai, kad prie minėtos Konvencijos probleminių klausimų sprendimo niekada nebuvo sugrįžta.²⁰

Būtina pabrėžti tai, kad nors pati Konvencija neįsigaliojo dėl to, jog nebuvo sutarta dėl

---

¹⁵ Saul B. Netherlands. *International Law Review*. LII. 2005. P. 61.

¹⁶ 1914 m. kunigaikščio Franko Ferdinando nužudymas, tapęs pretekstu pradėti Pirmąjį pasaulinį karą.

¹⁷ 1937 League of Nations Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism.

¹⁸ 1937 League of Nations Convention for the Creation of an International Criminal Court.

¹⁹ Bianchi A. Noqvi Y. *Enforcing International Law Norms Against Terrorism: achievements and prospects*. Hart Publishing. 2004. P. 213.

²⁰ Saul B. Netherlands. *International Law Review*. LII. 2005. P. 63.

išimties atvežiu, tačiau bendraja prasme valstybėms pavyko susitarti dėl pačios terorizmo definicijos. Ši Sutartoji definicija iš esmės atspindėjo tuometinį valstybių požiūrį į terorizmą.²¹

Konvencijos pirmajame straipsnyje numatyta, kad teroro aktas – tai kriminalinis aktas, nukreiptas prieš valstybę ir juo siekiama ar numatoma paskleisti terorą tarp žmonių, žmonių grupių ar visuomenėje apskritai.

Konvencijos antrajame straipsnyje numatyta pareiga valstybėms nacionaliniuose baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtinti atitinkamas veikas, už kurias atsakingus asmenis būtina persekioti ir nubausti, t.y.:

- a) tyčinės veikos nukreiptos prieš valstybių vadovų ar jų šeimos narių ar kitų vykdomosios valdžios funkcijų turinčių asmenų gyvybę, fizinę neliečiamybę, sveikatą ar laisvę;
- b) tyčinės veikos, dėl kurių sunaikinama užsienio valstybės nuosavybė ar jai padaroma žala;
- c) tyčinės veikos, keliančios grėsmę žmogaus gyvybei dėl bendro pavojaus sudarymo;
- d) pasikėsinimas padaryti bent vieną iš (a), (b) ar (c) punktuose išvardintų veiku;
- e) ginklų, amunicijos, sprogmenų ar kitų pavojingų medžiagų gaminimas, įgijimas, laikymas ar perdavimas, turint tikslą padaryti bent vieną iš (a), (b), (c) ar (d) išvardintų veiku bet kurioje valstybėje.²²

Šis teroro akto ir terorizmo apibrėžimas turėjo nemažai spragų – Konvencijoje numatytas veikas buvo sunku atriboti nuo kitų nusikalstamų veiku, pavyzdžiui, teroro aktą priskiriant politiniam nusikaltimui būtų užkirstas kelias patraukti baudžiamojon atsakomybėn iš valstybės pabėgusius asmenis. Konvencijoje įtvirtintos sąvokos paliko galimybę piktnaudžiauti terorizmo terminu, tuo pasinaudojo A. Hitleris tam, kad pateisintų 1939 m. kovo 15 d. Moravijos ir Bohemijos teritorijų okupaciją, teigdamas, jog tokiu teritorijų užėmimu siekiama nuginkluoti teroristų grupuotes, kurios kelią grėsmę vokiečių mažumai gyvenančiai minėtose teritorijose.²³

Nepaisant minėtų trūkumų 1937 m. Konvencijos dėl terorizmo prevencijos ir nubaudo už jį pateikti apibrėžimai buvo naudojami pokario laikotarpiu ir tapo atspirties tašku Tarptautinės teisės komisijai rengiant Nusikaltimų taikai ir žmonijos saugumui kodeksą.²⁴ Šiame Kodekse buvo atkartota 1937 m. Konvencija, tačiau buvo įvesta viena naujovė –

²¹ Bianchi A. Noqvi Y. Enforcing International Law Norms Against Terrorism: achievements and prospects. Hart Publishing. 2004. P. 214.

²² Nesi G. international Cooperation in Counter-terrorism: The United nations in the Fight Against Terrorism. Ashgate Publishing Ltd. 2006. P. 3-4.

²³ Saul B. Netherlands. International Law Review. LII. 2005. P. 65.

²⁴ 1954 ILC draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind.

terorizmo sąvoka buvo susieta su agresija. Ši naujovė išprovokavo dar daugiau diskusijų dėl sąvokų apibrėžimo ir šis paruoštas kodeksas taip ir nebuvo patvirtintas.²⁵

Po Antrojo pasaulinio karo įkurta Jungtinių Tautų organizacija toliau tęsė savo pirmtakės – Tautų Sąjungos vykdytą baudžiamosios teisės unifikaciją. Šiandien galėtumėme išskirti dvi pagrindines šios organizacijos darbo kryptis:

- tarptautinės konvencijos dėl kovos su terorizmu parengimas;
- nusikaltimų taikai ir žmonijos saugumui kodekso projekto rengimas.

Šiandien egzistuoja 13 universalių teisinių instrumentų, skirtų kovai su terorizmu:

I. 1963 m. Konvencija dėl nusikaltimų ir tam tikrų veiksmų padarytų orlaiviuose.²⁶ Ji taikoma veikoms, keliančioms grėsmę skrydžių saugumui, pagal šią Konvenciją orlaivio kapitoniui suteikiama teisė imtis atitinkamų veiksmų, siekiant užkirsti kelią bet kokioms veikoms galinčioms kelti grėsmę skrydžių saugumui bei nustato pareigą valstybėms, Konvencijos dalyvėms, sulaukyti asmenis, įtariamus padarius atitinkamas veikas.

II. 1970 m. Konvencija dėl kovos su neteisėtu orlaivių pagrobimu²⁷ nustato, kad neteisėtas pagrobimas arba mėginimas neteisėtai pagrobti orlaivį bus tada, jeigu skrydžio metu yra panaudojama jėga, grasinimas, ar bet kokia kita prievartos forma; reikalauja, kad valstybės, Konvencijos dalyvės, baustų už orlaivių pagrobimus griežtomis bausmėmis; nustato pareigą sulaukyti įtariamuosius tolesniam perdavimui į kitą valstybę arba baudžiamajam persekiojimui toje valstybėje; nustato valstybėms pareigą bendradarbiauti dėl klausimų baudžiamuosiuose procesuose, pradėtuose pagal šią Konvenciją.

III. 1971 m. Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą.²⁸ Ši Konvencija nustato, kad tas, kas neteisėtai panaudojo ar ketino panaudoti smurtą prieš bet kurį orlaivyje esantį asmenį ir taip sukėlė grėsmę orlaivio saugumui, arba orlaivyje padėjo ar ketino padėti sprogmenis, arba padėjo asmeniui padaryti minėtas veikas, padarė nusikaltimą šios Konvencijos prasme. Konvencija reikalauja, kad valstybės, jos dalyvės, už minėtas veikas

---

²⁵ Saul B. Netherlands. *International Law Review*. LII. 2005. P. 66-68.

²⁶ LR Konvenciją ratifikuota nuo 1995-12-14 iki 1997-02-19. Konvencija įsigaliojo 1997-02-19. Valstybės žinios. 1997, Nr. 19-416.

²⁷ LR Konvenciją ratifikuota nuo 1995-12-14. Konvencija įsigaliojo 1997-01-03. Valstybės žinios. 1997, Nr. 19-417.

²⁸ LR Konvenciją ratifikuota nuo 1995-12-14. Konvencija įsigaliojo 1997-01-03. Valstybės žinios. 1997, Nr. 19-418.

numatytų sunkias bausmes ir nustato pareigą sulaikyti įtariamuosius tolesniam perdavimui į kitą valstybę arba baudžiamajam persekiojimui toje valstybėje.

IV. 1973 m. Konvencijoje dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos²⁹ numatyta, kad tarptautinių mastu saugomas asmuo – tai valstybės vadovas, užsienio reikalų ministras, oficialus valstybės ar tarptautinės organizacijos atstovas, kuriam yra taikoma speciali apsauga užsienio valstybėje, taip pat tokio asmens šeimos nariai. Konvencija nustato valstybėms, jos dalyvėms, pareigą kriminalizuoti ir numatyti atitinkamas bausmes už tyčinį tokio asmens, kuriam taikoma apsauga pagal šią Konvenciją nužudymą, pagrobimą įkaitu ar išpuolį prieš jo laisves, smurtinį išpuolį prieš jo gyvenamąjį būstą, transporto priemones bei už rengimąsi ir bendrininkavimą darant atitinkamas veikas.

V. 1979 m. Konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu³⁰ nustato, kad įkaito ėmimas – tai kito asmens pagrobimas ar sulaikymas ir grasinimas tą asmenį nužudyti, sužaloti ar toliau laikyti, turint tikslą priversti trečiąją šalį – valstybę, tarptautinę tarpvyriausybę organizaciją, juridinį ar fizinį asmenį ar jų grupę, įvykdyti arba susilaikyti nuo bet kokio akto įvykdymo, kaip tiesioginės ar netiesioginės įkaito išlaisvinimo sąlygos. Taip pat numato, kad kėsintis bei bendrininkavimas padarant atitinkamas veikas yra nusikaltimas šios Konvencijos prasme.

VI. 1980 m. Konvencija dėl branduolinių medžiagų fizinės saugos³¹ kriminalizuoja neteisėtą branduolinių medžiagų valdymą, naudojimą, disponavimą ar šių medžiagų vagystę taip pat grąsinimus panaudoti branduolines medžiagas.

2005 m. Konvencijos pakeitimai³² numato pareigą valstybėms, jos dalyvėms, saugoti branduolinius įrenginius ir medžiagas, kad būtų užtikrintas taikus jų vidinis naudojimas, saugojimas ir transportavimas bei skatina bendradarbiavimą tarp valstybių, siekiant aptikti ar atgauti pavogtas ar neteisėtai išgabentas medžiagas, ir, užkertant kelią bet kokiems galimiems išpuoliams, panaudojant šias medžiagas.

---

²⁹ LR Konvenciją ratifikuota nuo 2002-09-19. Konvencija įsigaliojo 2002-11-22. Valstybės žinios. 2002, Nr. 97-4257.

³⁰ LR Konvenciją ratifikavo nuo 2000-11-21. Konvencija įsigaliojo 2001-03-04. Valstybės žinios. 2000, Nr. 108-3430.

³¹ Prisijungimo dokumentai deponuoti nuo 1993-12-17. Konvencija įsigaliojo 1994-01-06. Valstybės žinios. 2003, Nr. 36-1552.

³² LR nėra ratifikavusi šių pakeitimų.

VII. 1988 m. Protokolas dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose, papildantis Konvenciją dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugą³³ praplečia minėtos Konvencijos taikymą kovojant su teroro aktais tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostose.

VIII. 1988 m. Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą.³⁴ Šia Konvencija nustatytas teisinis režimas taikomas veiksmais, nukreiptiems prieš saugią jūrų laivybą, yra tapatus teisiniam režimui, nustatytam užtikrinti civilinės tarptautinės aviacijos saugumą.

2005 m. priimtas protokolas prie Konvencijos³⁵ kriminalizuoja laivo naudojimą, kaip priemonę teroro aktams atlikti; kriminalizuoja medžiagų gabenimą laivu, jei asmuo žino, kad tokios medžiagos bus panaudotos siekiant ar grasinant sukelti kito žmogaus mirtį ar sunkų sužalojimą.

IX. 1988 m. Protokolas dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą³⁶ nustato teisinį režimą, skirtą užtikrinti stacionarių platformų kontinentiniame šelfe apsaugą, kuris yra tapatus režimui, nustatytam užtikrinti civilinės tarptautinės aviacijos saugumą.

2005 m. priimtas papildomas protokolas³⁷ nustato platesnį veikų ratą, kurios pagal šį Protokolą laikomos nusikaltimu.

X. 1991 m. Konvencija dėl plastikinių sprogstamųjų medžiagų žymėjimo aptikimo tikslais.³⁸ Joje numatyti mechanizmai skirti kontroliuoti ir riboti nepažymėtų ir neaptinkamų plastikinių sprogmenų naudojimą, t.y. valstybės, Konvencijos dalyvės, privalo *inter alia* imtis būtinų ir efektyvių priemonių, kad būtų uždraustas nepažymėtų plastikinių sprogmenų gaminimas, jų gabenimas iš ar į valstybės teritoriją, taip pat valstybės privalo griežtai kontroliuoti tokių sprogmenų įgijimą ir bet koki perdavimą įvykdytą prieš įsigaliojant šiai Konvencijai; valstybės privalo užtikrinti, kad tie sprogmenys, kurie nėra laikomi kompetentingų

---

³³ LR Papildomą protokolą ratifikavo nuo 1995-12-14. Protokolas įsigaliojo 1997-01-03. Valstybės žinios. 1997, Nr. 19.

³⁴ LR Konvenciją ratifikavo nuo 2002-11-02. Konvencija įsigaliojo 2003-04-30. Valstybės žinios. 2003, Nr. 8-266.

³⁵ LR nėra ratifikavusi šio protokolo.

³⁶ LR Protokolą ratifikavo nuo 2003-02-05. Protokolas įsigaliojo 2003-04-30. Valstybės žinios. 2003, Nr. 8-267.

³⁷ LR nėra ratifikavusi šio papildomo protokolo.

³⁸ LR ratifikuota nuo 1995-12-14. Įsigaliojo 1998-06-21. Valstybės žinios. 1997, Nr. 19-420.

valstybės institucijų žinioje, būtų sunaikinti, sunaudoti arba būtų laikomi netinkamais naudoti po trijų metų nuo Konvencijos įsigaliojimo; užtikrinti, kad kompetentingų valstybės institucijų žinioje esantys sprogmenys būtų sunaikinti, sunaudoti arba būtų laikomi netinkamais naudoti po penkiolikos metų nuo Konvencijos įsigaliojimo; bei užtikrinti tokių sprogmenų, kurie buvo pagaminti po Konvencijos įsigaliojimo, nedelsiamą sunaikinimą, valstybei tapus Konvencijos dalyve.

Pažymėtina tai, kad ši Konvencija priimta kaip atsakas į konkretų nusikaltimą – 1988 m. gruodžio 21 d. įvykdytą PanAm skrydžio Nr. 103 sprogdinimą, kuris nusinešė visų 243 keleivių ir 16 įgulos narių gyvybes bei 11 Pietų Škotijos miestelio gyventojų gyvybes.³⁹

XI. 1997 m. Konvencija dėl kovos su teroristiniais sprogdinimais⁴⁰ nustato universalią jurisdikciją neteisėtam tyčiniam sprogmenų ar kitų mirtį nešančių įrankių panaudojimui viešose vietose, turint tikslą nužudyti, sukelti sunkų sveikatos sutrikdymą arba turint tikslą sunaikinti viešąją vietą.

XII. 1999 m. Konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu⁴¹ pirmą kartą naujųjų laikų istorijoje bandė pateikti terorizmo apibrėžimą. Vadovaujantis šia Konvencija terorizmas apima:

- veikas, paminėtas ankstesnėse tarptautinėse konvencijose;
- veikas, kuriomis siekiams civilių gyventojų arba bet kurių kitų asmenų, kurie aktyviai nedalyvauja karo veiksmuose ginkluoto susidūrimo metu, mirties arba padaryti jiems sunkius kūno sužalojimus, kai tokiomis veikomis dėl jų pobūdžio arba aplinkybių siekiama įbauginti gyventojus arba priversti vyriausybę arba tarptautinę organizaciją atlikti kokį nors veiksmą arba susilaikyti nuo jo.⁴²

---

³⁹ Rosenberg J. Pan Am Flight 103 Is Bombed Over Lockerbie. 1998. About.com:20th Century History (<http://history1900s.about.com/od/1980s/qt/panamflight103.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

⁴⁰ 1998-06-04 LR Vyriausybės nutarimu Nr. 667 buvo kreiptasi į LR prezidentą su prašymu suteikti įgaliojimus vidaus reikalų ministrui S.Šedbarui pasirašyti Tarptautinę konvenciją dėl kovos su teroristiniais sprogdinimais. 2003-11-26 Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas pritarė įstatymo dėl Tarptautinės konvencijos dėl kovos su teroristų vykdomais sprogdinimais ratifikavimo projektui IXP-2976. Ši Konvencija dar neratifikuota.

⁴¹ LR ratifikuota nuo 2000-12-11. Įsigaliojo 2003-04-30. Valstybės žinios. 2003, Nr. 8-268.

⁴² Spruogis E. Tarptautinis terorizmas ir legitimųjų priemonių kovojant su juo naudojimas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). P. 75.; Golder B. Williams G. What is „Terrorism“? Problems of Legal Definition. UNSW Law Journal. 2004. Volume 27(2). P. 274.

XIII. 2005 m. Konvencija dėl kovos su branduolinio terorizmo veiksmis⁴³ numato platų ratą saugomų objektų, kurie gali tapti potencialiais taikiniais, įskaitant atominės jėgaines ir reaktorius; apima grasinimus ar bandymus pasikėsinti į Konvencija saugomus objektus bei numato atsakomybę už bendrininkavimą; skatina valstybes bendradarbiauti užkertant kelią teroro aktams.

Visos aukščiau išvardintos Konvencijos ir Protokolas yra svarbūs tarptautiniu mastu vykdomos kovos su terorizmu politikos elementai, parengti remiantis Jungtinių Tautų Chartijoje numatytais tikslais ir principais dėl tarptautinės taikos ir saugumo išsaugojimo bei valstybių geros kaimynystės, draugiškų santykių ir bendradarbiavimo skatinimo.

Kaip buvo minėta aukščiau, vienas iš pagrindinių Jungtinių Tautų Organizacijos tikslų, kovojant su terorizmu, yra parengti visapusišką konvenciją kovai su tarptautiniu terorizmu, kuri apimtų jau egzistuojančius universalius instrumentus ir įtvirtintų pagrindinius principus, kuriais turi vadovautis valstybės, siekdamos pažaboti tarptautinį terorizmą, tai yra:

- teroristinių nusikaltimų kriminalizacija;
- asmenų, įtariamų teroristinių nusikaltimų įvykdymu, persekiojimas ir ekstradicija;
- išimčių, draudžiančių persekiojimą, netaikymas remiantis tuo, kad teroristiniai nusikaltimai buvo įvykdyti dėl politinių, ideologinių, rasinių, etninių, religinių ar kitų tokio pobūdžio motyvų;
- valstybių, konvencijos dalyvių, skatinimas užkirsti kelią teroro aktams ir bendradarbiauti tarpusavyje.⁴⁴

Jungtinių tautų Šeštasis (Teisės) Komitetas bei Jungtinių Tautų *Ad hoc* Komitetas kovai su terorizmu, sudarytas remiantis 1996 m. Generalinės Asamblėjos rezoliucija 51/210,⁴⁵ tęsia savo darbą, derantis dėl Išsamios Konvencijos dėl tarptautinio terorizmo, tačiau kol kas, dėl daugybės egzistuojančių požiūrių į terorizmą,⁴⁶ valstybėms nepavyko nuspręsti dėl to, kas turi būti laikoma terorizmu ar teroro aktu.

Tuo metu, kai tarptautinė bendruomenė ieško sutarimo dėl visuotinai priimtinos terorizmo sąvokos, Jungtinių Tautų Organizacija deda ypatingai daug pastangų tam, kad valstybės organizacijos narės į teroro aktus reaguoti nacionalinėmis teisinėmis priemonėmis.

---

⁴³ LR ratifikuota nuo 2007-05-17. Įsigaliojo 2007-08-19. Valstybės žinios. 2007, Nr. 67-2603.

⁴⁴ UN Action to Counter Terrorism. International Instruments to Counter Terrorism (<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>) [žiūrėta 2009 03 15].

⁴⁵ A/RES/51/210 (1996)

⁴⁶ Kai kurie autoriai skaičiuoja, jog egzistuoja 109 terorizmą apibūdinančios definicijos. Schmid A. P. and Jongman A. J. *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Databases, Theories, and Literature*. Transaction Publishers. 2005. P. 5.

Vienas svarbiausių šių pastangų pavyzdžių – Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija 1373,⁴⁷ kuri *inter alia* ragina visas valstybes įdiegti kovos su teroro aktais priemones finansų, baudžiamosios teisės ir informacijos technologijų srityse, ir neteikti nei aktyvios, nei pasyvios paramos teroristams arba teroristų grupėms. Ši Rezoliucija nenumato, kas yra teroro aktas *per se*, bet palieka valstybėms pačioms spręsti dėl veikų, laikytinų teroro aktais.⁴⁸

Logiškai sistemiškai vertinant tai kas išdėstyta, galime daryti išvadas, kad šiandien tarptautinė teisė nėra pasiekusi konsensuso dėl teroro akto ir terorizmo definicijų, o ir šios sąvokos yra tapatinamos ir vartojamos pakeičiant vieną kitą,⁴⁹ sutinkant, jog teroro aktas yra objektyvi terorizmo išraiška. Dėl tokio egzistuojančio tarptautinio teisinio reguliavimo, norėdami nustatyti, kas yra teroro aktas, turime nagrinėti atskirų regionų ar valstybių teisės aktus, skirtus kovai su terorizmu.

1.3. Teroro akto traktuotė Europos Tarybos priimtuose teisės aktuose

Europos Taryba, būdama seniausia tarptautine organizacija Europoje,⁵⁰ dar 1977 m., atsižvelgdama į organizacijos tikslą – siekti didesnės savo narių vienybės, taikos ir bendradarbiavimo, paremto bendru Europos žmonių paveldu, žmogaus teisėmis ir demokratija, bei, atsižvelgdama į 1974 m. Europos Tarybos Ministrų komiteto Rezoliuciją dėl tarptautinio terorizmo,⁵¹ priėmė Europos Konvenciją dėl kovos su terorizmu.⁵²

Ši Europos Tarybos Konvencija buvo priimta kaip atsakas į padažnėjusius teroristų išpuolius ir siekiant užtikrinti nusikaltėlių baudžiamojo persekiojimo neišvengiamumą. Pagrindinė šios Konvencijos idėja – ekstradicijos taisyklių, egzistuojančių tarp valstybių, organizacijos narių, pasikeitimas tam, kad būtų pašalintos asmenų, įvykdžiusių teroro aktus, ekstradicijos kliūtys, kurios galėjo kilti dėl politinės nusikaltimų prigimties. Svarbu pažymėti tai, kad susitariančios valstybės sutiko apriboti savo jurisdikciją, nes priklausė organizacijai, kurios narės vienodai gerbia ir saugo žmogaus teises ir pagrindines laisves, o tai reiškė, kad visų

---

⁴⁷ S/RES/1373 (2001)

⁴⁸ Golder B. Williams G. What is „Terrorism“? Problems of Legal Definition. UNSW Law Journal. 2004. Volume 27(2). P. 274-275.

⁴⁹ Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. Nr. 54. P. 6.

⁵⁰ Organizacija įsteigta 1949 m. gegužės 5 d. Londono sutartimi. Sutartį pasirašė dešimt valstybių: Airija, Belgija, Danija, Jungtinė Karalystė, Liuksemburgas, Norvegija, Nyderlandai, Prancūzija bei Švedija. Šiandien organizacija vienija 47 valstybes, Lietuva nare tapo 1993 m. gegužės 14 d.

⁵¹ Resolution (74) 3 on the International Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 24 January 1974.

⁵² LR Konvenciją ratifikavo nuo 1977-01-14. Konvencija įsigaliojo 1997-05-08. Valstybės žinios. 1997, Nr. 7-116.

asmenų, perduotų pagal šią Konvenciją į kitą valstybę teisės ir pagrindinės laisvės bus saugomos ir ginamos vienodai, o tokią apsaugą ir gynimą gali užtikrinti bendra institucija – Europos žmogaus teisių teismas.⁵³

Pirmasis Konvencijos dėl kovos su terorizmu straipsnis nurodo, kad:

Ekstradicijos tarp Susitariančiųjų šalių tikslais nė vienas iš paminėtų nusikaltimų nebus laikomas politiniu nusikaltimu arba su politiniu nusikaltimu susijusiu nusikaltimu, arba nusikaltimu, padarytu politiniais motyvais:

a) nusikaltimai, kuriuos numato Konvencija dėl kovos su oro piratavimu, pasirašyta 1970 m. gruodžio 16 d. Hagoje;

b) nusikaltimai, kuriuos numato Konvencija dėl kovos su neteisėta veika prieš civilinės aviacijos saugumą, pasirašyta 1971 m. rugsėjo 23 d. Monrealyje;

c) sunkūs nusikaltimai, padaryti kėsintis į tarptautiniu mastu ginamų asmenų, tarp jų diplomatų, gyvybę, fizinę neliečiamybę ar laisvę;

d) nusikaltimai, apimantys vaikų grobimą, įkaitų paėmimą ar neteisėtą laisvės apribojimą;

e) nusikaltimai, kurių metu panaudojamos minos, granatos, raketos, automatiniai šaunamieji ginklai ar sprogstamieji paketai, jei jų panaudojimas kelia žmonėms pavojų;

f) pasikėsinimas padaryti kurį nors iš aukščiau minėtų nusikaltimų arba bendrininkavimas padarant arba bandant padaryti tokį nusikaltimą.

Taigi, ši Konvencija, nukreipdama į kitus tarptautinius aktus, taip pat nepateikia terorizmo ar teroro akto sąvokų definicijų. Jos neaptiriamos ir Konvencijos įsigaliojimo metais – 1978, Europos Tarybos priimtoje Deklaracijoje dėl terorizmo.⁵⁴

Remiantis tuo, kas išdėstyta, galime daryti išvadą, jog Europos tarybos narės visų pirma siekė užtikrinti baudžiamojo persekiojimo neišvengiamumą, nesigilinant į teroro aktų teisinę prigimtį.

Po 1986 m. rugsėjo 6 dienos išpuolio Stambule,⁵⁵ Europos Taryba priėmė dar vieną Deklaraciją dėl teroro aktų. Ši savo apimtimi ir turiniu maža Deklaracija nors ir nepaliečia teroro akto ar terorizmo sąvokų, tačiau nurodo vieną teroro aktų požymį – tokie aktai yra nukreipti prieš žmonių gyvybes ir jų laisves.⁵⁶

---

⁵³ European Convention on the Suppression of Terrorism. Explanatory report (ETS No 090).

⁵⁴ Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 23 November 1978 (http://avalon.law.yale.edu/20th_century/t_0001.asp) [žiūrėta 2009 03 15].

⁵⁵ Stambulo Neve Shaloni sinagogos atakos metu arabų kilmės asmuo nušovė 22 tikinčiuosius. Manoma, jog ši teroro akta įvykdė Abu Nidalio organizacija.

⁵⁶ Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 8 September 1986.

Reaguojant į 2001 metų rugsėjo 11 d. įvykius Jungtinėse Valstijose, Europos Taryba išskėlė tikslą atnaujinti 1977 m. Konvenciją dėl kovos su terorizmu.⁵⁷ Šis tikslas buvo įgyvendintas po kelerių darbo metų vyriausybiname ekspertų komitete (CODEXTER) 2005-aisiais, priėmus Konvenciją dėl terorizmo prevencijos.⁵⁸ Šia Konvencija siekiama, viena vertus, nustatyti tam tikrus veiksmus, kurie gali tam tikrais atvejais būti laikomi teroristiniais nusikaltimais bei, kita vertus, stiprinanti valstybių bendradarbiavimą, užtikrinant terorizmo prevenciją tiek konkrečios valstybės viduje, apibrėžiant nacionalinę politiką, tiek tarptautiniu mastu.⁵⁹

Kalbant apie pirmąją Konvencijos tikslą, pažymėtina, kad Konvencija nenurodo naujų teroristinių nusikaltimų, be tų, kurie jau yra įtraukti į esamas tarptautines konvencijas dėl kovos su terorizmu⁶⁰ ir nepateikia vieningo teroro akto apibrėžimo, kuris tuo metu jau buvo suformuluotas Europos Sąjungos Tarybos bendrojoje pozicijoje dėl specialiųjų priemonių taikymo kovojant su terorizmu.⁶¹

Kaip jau buvo minėta, Europos taryba – tai organizacija, kurios pagrindinis tikslas užtikrinti pagarbą žmogaus teisėms. Todėl ši organizacija, ieškodama tinkamų teisinių priemonių kovai su terorizmu visų pirma savo dėmesį telkia į žmoniškųjų vertybių apsaugą bei terorizmo kaip reiškinio priežasčių paiešką, palikdama teroro akto ir terorizmo definicijų klausimus spręsti nacionalinei valstybių teisei.

1.4. Teroro akto traktuotė *acquis communautaire*⁶²

---

⁵⁷ Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 12 September 2001.

⁵⁸ Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism. Warsaw.16.V.2005. Šią Konvenciją yra ratifikavusios 13 valstybių. Lietuva jos ratifikavusi nėra.

⁵⁹ Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism. Explanatory report. (CETS No. 196).

⁶⁰ Konvencijos priede išvardintos: Konvencija dėl kovos su neteisėtu orlaivių pagrobimu; Konvencija dėl kovos su smurtu prieš civilinės aviacijos saugumą; Konvencija dėl nusikaltimų, padarytų tarptautiniu mastu saugomiems asmenims, įskaitant diplomatus, prevencijos ir baudimo už juos; Konvencija dėl kovos su įkaitų ėmimu; Konvencija dėl branduolinių medžiagų fizinės saugos; Protokolas dėl kovos su smurtu tarptautinę civilinę aviaciją aptarnaujančiuose oro uostuose; Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą; Protokolas dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą; Konvencija dėl kovos su teroristiniais sprogdinimais; Konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu.

⁶¹ (2001/931/CFSP)

⁶² Sąvoka apima teisės aktus, deklaracijas ir rezoliucijas, su ES reikalais susijusius tarptautinius susitarimus ir Teisingumo Teismo priimtus sprendimus, bendruosius teisės principus, veiksmus, kurių ES valstybių vyriausybės imasi teisingumo ir vidaus reikalų srityje bei bendroje užsienio ir saugumo politikoje (<http://www.eic.lrs.lt/index.php?878636679>) [žiūrėta 2009 03 15].

Europos Sąjungos, kaip organizacijos kompetencija spręsti klausimus, susijusius su terorizmu, nėra savaimė akivaizdi – ji išvedama iš Sutarties Europos Sąjungai 29 str. ir 31 str. (e) punkto.⁶³ Ši teisė buvo aiškiai suformuluota ir politiškai patvirtinta 1999 m. Europos Vadovų Tarybos susitikime Tampereje.⁶⁴ Krūvini 2001 metų įvykiai Jungtinėse Valstijose paspartino Amsterdamo sutarties nuostatų įgyvendinimą dėl laisvės saugumo ir teisingumo erdvės kūrimo ir 2001 m. rugsėjo 21 d. Europos Vadovų Tarybą priėmė Nepaprastąjį kovos su terorizmu veiksmų planą.⁶⁵ Šiame Plane, be įvairių priemonių, skirtų efektyviai kovai su terorizmu, įgyvendinimo, iškeltas tikslas suformuoti bendrą terorizmo sampratą, kuris buvo įgyvendintas 2002 m. birželio 13 d., kada Ministrų Taryba priėmė du pamatinius sprendimus, svarbius vykdant nuoseklią ir vieningą antiterorizmo politiką regione.

Pirmasis – Pamatinis sprendimas dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos – valstybėms narėms suteikė sulaikymo teisę,⁶⁶ o antrasis – Pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu – pateikęs teroristinio nusikaltimo sampratą, apibrėžė Sąjungos koncepciją dėl su terorizmu sietinų nusikalstamų veikų.⁶⁷ Remiantis pastaruoju Tarybos pamatiniu sprendimu, valstybės narės privalo suderinti nacionalinius teisės aktus.

Struktūriškai analizuojant Pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu (toliau Pamatinis sprendimas), matome, jog jį sudaro trys dalys – preambulė, specialioji dalis ir bendroji dalis.

Preambulėje nustatomi tikslai, kurių siekiama šiuo Pamatiniu sprendimu – visuotinai užtikrinti pagrindines žmogaus teises ir laisves, vadovaujantis demokratijos ir teisės viršenybės principais (1 Preambulės punktas), suderinti teroristinių nusikaltimų ir nusikaltimų susijusių su teroristinėmis grupėmis apibrėžimus visose valstybėse narėse, numatant atitinkamas sankcijas (6 punktas), nustatyti jurisdikcijos taisykles, kurios užtikrintų efektyvų persekiojimą (7 punktas), užtikrinti nuo šių nusikalstamų veikų nukentėjusių asmenų teises (8 punktas).

1 – asis Pamatinio sprendimo straipsnis – specialioji dalis, pateikia teroristinio nusikaltimo definiciją. Pirmame jo punkte išvardintos tos veikos, kurios visose valstybėse narėse turi būti laikomos teroristiniais nusikaltimais, jeigu atitinka du požymius:

- jomis siekiama tikslų, nurodytų Pamatinio sprendimo 1 straipsnyje;
- jos gali padaryti didelės žalos valstybei arba tarptautinei organizacijai.

---

⁶³ Consolidated version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Union. C 321 E/3.

⁶⁴ Presidency Conclusions, Tampere European Council, 15-16 October 1999. (www.parliament.cy/parliamentgr/101/conclusion_tampere.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

⁶⁵ SN 140/01.

⁶⁶ Tarybos pamatinis sprendimas dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos. 2002/584/TVR.

⁶⁷ Tarybos pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu. 2002/475/TVR.

Šių veikų apibrėžimas yra kompleksinis, tačiau jis turi ir bendrų bruožų:

1) pavojingumo laipsnis – tai veikos, galinčios stipriai pakenkti valstybei ar tarptautinei organizacijai;

2) valios elementas – šios veikos padaromos tik tyčia;

3) bent vienas iš tikslų:

- stipriai įbauginti visuomenę;
- neleistinais priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo veiksmo;
- rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją;

4) veika atitinka bent vieną iš a-i punktuose nurodomų nusikalstamos veikos požymių:

a) pasikėsinimai į asmens gyvybę, galintys sukelti mirtį;

b) pasikėsinimai į asmens fizinę neliečiamybę;

c) žmogaus pagrobimas arba laikymas įkaitu;

d) didelis vyriausybinių ar visuomeninio pastato, transporto sistemos, infrastruktūros įrenginio, įskaitant informacinę sistemą, nuolatinės platformos kontinentiniame šelfe, viešosios vietos arba privačios nuosavybės naikinimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei arba galintis padaryti didelių ekonominių nuostolių;

e) orlaivių, laivų ar kitų viešojo ar krovinio transporto priemonių užgrobimas;

f) ginklų, sprogmenų arba branduolinio, biologinio ar cheminio ginklo gaminimas, laikymas, įgijimas, gabenimas, tiekimas ar naudojimas, taip pat biologinio ar cheminio ginklo moksliniai tyrimai ir kūrimas;

g) pavojingų medžiagų paleidimas arba gaisrų, potvynių ar sprogimų sukėlimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;

h) vandens, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdydas, keliantis pavojų žmonių gyvybei;

i) grasinimas padaryti a–i punktuose išvardytas tyčines veikas.

Rūšinis visų veikų, nurodytų šiame straipsnyje objektas yra visuomenės saugumas, normalus valstybinių institucijų funkcionavimas, konstitucinė santvarka. Taip pat atskiruose punktuose nurodytos veikos gali turėti ir papildomų objektų, į kuriuos tiesiogiai kėsinamasi konkrečiomis veikomis (kito žmogaus gyvybė, sveikata, laisvė ir t. t.) Pažymėtina, kad sistemiškai analizuojant Pamatinio sprendimo normas, matyti, jog tikslas laikomas būtinuoju nusikaltimo požymiu.

Šiame Pamatiniame sprendime nurodoma, kad aukščiau paminėtos veikos turi būti laikomos teroristiniais nusikaltimais pagal kiekvienos iš valstybių narių nacionalinę teisę. Būtent tokia formuluotė įpareigoja valstybes nares Pamatiniame sprendime numatytas veikas įvardinti, kaip teroristinius nusikaltimus. Tokia išvada yra nulemta Komisijos ataskaitos apie šio Sprendimo įgyvendinimą „senosiose“ valstybėse narėse⁶⁸ bei antrosios ataskaitos prieduose.⁶⁹

Šiuose dokumentuose Komisija pažymėjo tai, kad ne visos valstybės Sąjungos narės, jų tarpe ir Lietuva, Pamatiniame sprendime nurodytas veikas kriminalizavo kaip teroristines. Nors Europos Sąjungos sutarties 34 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta nuostata dėl laisvės pasirinkti sprendimo nuostatų įgyvendinimo formą ir metodus, Pamatinio sprendimo formuluotė bei terorizmo nusikaltimų pavojingumo lygis nulemia tai, jog valstybių narių laisvė savo nuožiūra siekti Pamatiniame sprendime nurodytų tikslų buvo smarkiai apribota. Priešingu atveju teroristai turėtų galimybių pasinaudoti valstybių narių nacionalinės teisės nuostatų spragomis ir skirtumais, operatyvinė teisėsaugos institucijų veikla būtų apsunkinta, sprendžiant jurisdikcijos klausimus, kovojant su tarpvalstybinėmis baudžiamosiomis veikomis.⁷⁰ Galime daryti išvadą, kad tik užtikrinus vieningą teroristinių nusikaltimų apibrėžimą visose valstybėse narėse, galima efektyvi kova su terorizmu.

Pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu praktikoje vertinamas labai kontraversiškai. Visų pirma, juo bandomas pateikti išsamus sąrašas veikų, kurios turi būti laikomos teroristiniais nusikaltimais. Dėl šios priežasties suformuluota sąvoka yra pernelyg plati, kelianti netinkamo veikos teisinio įvertinimo grėsmę.

Antra, Pamatinis sprendimas skiria labai daug dėmesio tikslui, kaip būtinajam teroristinio nusikaltimo elementui, visai neaptardamas motyvų, kuriais vadovaujasi nusikaltimą darantis asmuo. Toks Pamatinio sprendimo netobulumas užkerta kelią vieningos antiteroristinės politikos vykdymui Sąjungos rėmuose.⁷¹

Nepaisant minėtų Sprendimo trūkumų, būtina pažymėti tai, jog šis Pamatinis sprendimas pirmą kartą pateikė savarankišką terorizmo definiciją (ne nacionaliniu lygmeniu), kuri tiesiogiai nenukreipia į esamas tarptautines konvencijas, todėl, manome, jog šio Sprendimo tolesnis tobulinimas galėtų svariai prisidėti prie egzistuojančių tarptautinių antiteroristinių priemonių vystymo ir naujų priemonių kūrimo.

---

⁶⁸ Commission Staff Working Paper. Annex to the Report from the Commission based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism. COM(2004) 409 final.

⁶⁹ Commission Staff Working Paper. Annex to the Report from the Commission based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism. COM(2007) 681 final.

⁷⁰ Com(2007) 650 final 2007/0236 (CNS)

⁷¹ Dumitriu E. The E.U.'s Definition of Terrorism: The Council Framework Decision on Combating Terrorism. German Law Journal. 2004. Vol. 05. No. 05. P. 595-596.

2. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMAJAME KODEKSE

2.1. Teroro akto sąvokos raida Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose

Prieš pradėdant detaliai nagrinėti šiaandien galiojantį baudžiamąjį kodeksą, trumpai aptarsime teroro akto kaip nusikalstamos veikos reglamentavimą anksčiau galiojusiuose Lietuvos Respublikos baudžiamuosiuose įstatymuose.

1919 m. Baudžiamasis statutas⁷² nenumatė atskiro straipsnio, numatančio atsakomybę už teroro aktus.

XXXIX skyriaus “Valstybės saugumas” 3-iaame straipsnyje (Organizacijų, sudarytų okupuotoje Lietuvoje ar svetimose valstybėse, dalyvavimas ir jų padėjimas bausti įstatymams) numatyta atsakomybė už teroristiško akto ruošimą arba už kėsinimąsi jį vykdyti, arba už tokio akto įvykdymą prieš valdžios narį ar valstybės tarnautoją, turint tikslą sujungti Lietuvą arba jos dalį su kita valstybe, arba nuversti esamą valdžią arba padaryti Lietuvos valstybėje suirutę.⁷³ Nors Baudžiamajame statute buvo numatyta atsakomybė už „teroristiško akto“ ruošimą, kėsinimąsi jį vykdyti ar vykdymą (reikia pažymėti, jog asmuo buvo baudžiamas mirties bausme), tačiau nebuvo nurodoma, kas yra “teroristiškas aktas”. Analizuojant ši baudžiamojo statuto straipsnį, galime daryti išvadą, kad „teroristiškas aktas“ – tai bet kokia veika, daroma turint vieną iš šių tikslų:

- sujungti Lietuvos valstybę ar jos dalį su kita valstybe;
- nuversti valstybėje esančią valdžią;
- padaryti suirutę valstybėje.

Būtina pažymėti tai, jog įstatymas baudžiamąją atsakomybę pagal šį straipsnį susiejo su specialiu nukentėjusiuoju, tai yra, tokia kaltininko veika turėjo būti nukreipta prieš valdžios narį ar valstybės tarnautoją.

Nuo 1961 m. rugsėjo 1 dienos galiojusiame BK⁷⁴ taip pat nebuvo įtvirtintas atskiras straipsnis, numatantis atsakomybę už teroro aktą. Bendrojoje šio kodekso dalyje, skirtingai nei dabartiniame kodekse, nebuvo numatytas ir universalus principas, dėl asmenų patraukimo

---

⁷² Valstybės žinios. Nr. 2-3.

⁷³ Valstybės žinios. Nr. 304 ir 313.

⁷⁴ Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.

baudžiamojon atsakomybėn už nusikalstamas veikas, nesvarbu kokia jų pilietybė ir gyvenamoji vieta, nusikaltimo padarymo vieta ir tai, ar už padarytą veiką baudžiama pagal padarymo vietos įstatymus, tai yra nebuvo numatyta galimybė asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už tarptautinius nusikaltimus. Dešimtajame skirsnyje, numatančiame nusikalstamas veikas, kuriomis kėsinama į **visuomenės saugumą ir viešąją tvarką**, galime aptikti tik tam tikras užuomazgas, atskirus fragmentus tos veikos, kuri pagal šią dieną galiojantį BK yra laikomos teroro aktu. 1961 m. BK 227² straipsnyje (Asmens terorizavimas) buvo numatyta atsakomybė už asmens bauginimą sprogdinimu, padegimu ar kitokiu pavojingu žmogaus gyvybei, sveikatai ar turtui būdu⁷⁵. Tačiau juk šiuo nusikaltimu visų pirma kėsinama į žmogaus sveikatą ar gyvybę, o ne į visuomenės saugumą ir viešąją tvarką. 234³ to paties skirsnio straipsnyje (Grasinimas pagrobtį radioaktyviasias medžiagas) numatyta atsakomybė už grasinimą pagrobtį radioaktyviasias medžiagas turint tikslą priversti valstybę, tarptautinę organizaciją, fizinę arba juridinę asmenį atlikti kokį nors veiksmą arba atsisakyti nuo jo, jeigu buvo pagrindo baimintis dėl šio grasinimo įgyvendinimo; arba už grasinimą panaudoti radioaktyviasias medžiagas turint tikslą sukelti žmonių žuvimą arba kitokias sunkias pasekmes, jeigu buvo pagrindo baimintis dėl šio grasinimo įgyvendinimo.⁷⁶ Šio straipsnio būtinuoju požymiu yra tikslas – priversti valstybę, tarptautinę organizaciją, fizinę arba juridinę asmenį atlikti kokį nors veiksmą arba atsisakyti nuo jo, kuris iš dalies yra įtvirtintas dabar galiojančio BK 250 straipsnio 6 dalyje.

1961 m. BK skirsnyje **“Valstybiniai nusikaltimai”** taip pat galime rasti straipsnių savo elementais artimų šiandieninei teroro akto sudėčiai. Tai 1961 m. BK 66 straipsnis (Diversija), numatantis atsakomybę už sprogdinimus, padegimus arba kitokius veiksmus, kuriais siekiama sunaikinti žmones, padaryti kūno sužalojimus ar kitaip pakenkti sveikatai, sunaikinti įmones, susisiekimo kelius bei priemones, naftos, dujų, elektros energijos tiekimo linijas, ryšių priemones arba kitą valstybinę ar visuomeninę turtą, turint tikslą susilpninti Lietuvos valstybę, taip pat veiksmai, kuriais siekiama sukelti masinius apsinuodijimus, skleisti epidemijas ar epizootijas, turint tą patį tikslą.⁷⁷ Šiame straipsnyje numatyta nusikalstama veika savo objektyviais ir subjektyviais požymiais be jokių abejonių yra teroristinė, galinti sukelti baimę, paniką, rezonansą visuomenėje.

Kaip matome 1961 m. BK nebuvo atskiro straipsnio, numatančio atsakomybę už teroro aktus. Teroristinio pobūdžio veikos, kurios vis tik buvo numatytos senajame BK, buvo priskiriamos prie valstybinių nusikaltimų ir nebuvo įvardijamos kaip teroristinės.

---

⁷⁵ Valstybės žinios. 1994, Nr. I-654.

⁷⁶ Ten pat.

⁷⁷ Ten pat.

Lietuvos Respublika po nepriklausomybės atkūrimo ėmė vykdyti nuoseklią Euroatlantinės integracijos politiką. Dar nebūnant Europos Sąjungos valstybe nare, Lietuva siekė kuo didesnio nacionalinių teisės aktų suderinamumo su Bendrijų teise, tad nestebina tai, kad jau 2000 m. rugsėjo 26 d. patvirtintame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse teroro aktas (LR BK 250 str.), orlaivio užgrobimas (LR BK 251 str.) bei asmens pagrobimas įkaitu (LR BK 252 str.) buvo įtraukti į skyrių, reglamentuojantį nusikaltimus visuomenės saugumui⁷⁸. Minėti straipsniai dar net neįsigaliojus Kodeksui buvo ne kartą tobulinami keičiant ir praplečiant nusikalstamų veikų sudėtis bei įtraukiant naują 250¹ straipsnį Terorizmo kurstymas⁷⁹. Visa tai buvo daroma tam, kad kuo didesne apimtimi 2002 m. birželio 13 d. Tarybos Pamatinio sprendimo nuostatos būtų perkeltos į mūsų nacionalinę teisę.

Kalbant apie teroro aktą kaip apie nusikalstamos veikos sudėtį, būtina pažymėti tai, kad 2000 m. spalio 26 d. patvirtintame BK 250 straipsnyje teroro aktas, kaip nusikalstama veika, buvo apibrėžtas itin siaurai, patį straipsnį sudarė tik dvi dalys:

250 straipsnis **Teroro aktas**

1. Tas, kas sukeldamas pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai sprogdino, padegė, paskleidė radioaktyvias medžiagas, biologines ar chemines kenksmingas medžiagas, preparatus ar mikroorganizmus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.
2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus, jeigu teroro aktas nukreiptas prieš strateginės reikšmės objektą arba dėl jo buvo sunkiai sutrikdyta žmonių sveikata, arba žuvo bent vienas žmogus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo dešimties iki dvidešimties metų arba laisvės atėmimu iki gyvos galvos.⁸⁰

2003 m. balandžio 23 d. padarytu įstatymo pakeitimu⁸¹, 250 straipsnis buvo pakeistas. Dabar galiojantis BK 250 straipsnis vietoj buvusių iki Kodekso įsigaliojimo dviejų dalių, turi septynias, tačiau teisinės technikos požiūriu, chaotiškas dalis. Tokia situacija susidarė dėl to, kad buvo siekiama kuo labiau atspindėti tarptautinių teisės aktų, skirtų kovai su terorizmu, reikalavimus.⁸² Taip pat pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublikos baudžiamasis įstatymas

---

⁷⁸ Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

⁷⁹ Valstybės žinios. Nr. 2004, 171-6318.

⁸⁰ Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

⁸¹ Valstybės žinios. 2003, Nr. 38-1733.

⁸² LR BK 250 str. numatyta norma atitinka tarptautinės teisės keliamus reikalavimus, pagrindiniai jų yra: 1997 m. Europos konvencija dėl kovos su terorizmu. Valstybės žinios. Nr. 7-116; 1997 m. JT Tarptautinė konvencija dėl kovos su tarptautiniais sprogdinimais ir 1999 m. JT Tarptautinė konvencija dėl kovos su terorizmo finansavimu. Valstybės žinios. Nr. 8-268.

išskaido teroristines veikas. Teroristinės veikos apima daug platesnį veikų sąrašą nei teroro aktas (BK 250 str.) – tai terorizmo kurstymas (BK 250¹), orlaivio, laivo arba stacionarios platformos kontinentiniame šelfe užgrobimas (BK 251), žmogaus pagrobimas įkaitu (BK 252 str.). Darbe analizuojamame BK 250 straipsnyje minimos tik kai kurios veikos kaip sprogmenų padėjimas, sprogdinimas, padegimas, radioaktyvių, cheminių, biologinių medžiagų paskleidimas ir kt. Kitame poskiryje bus detaliau išanalizuoti teroro akto, kaip nusikalstamos veikos, objektyvieji ir subjektyvieji požymiai.

2.2. Teroro aktą apibūdinantys požymiai

2.2.1. Objektyvieji nusikalstamos veikos požymiai, apibūdinantys teroro aktą

Lietuvos Respublikos BK 250 straipsnio 1-ojoje dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos pagrindinis ir tiesioginis objektas – visuomenės saugumas, todėl kalbėdami apie teroro aktą, visų pirma turime pabrėžti poveikį visuomenei. Visuomenės saugumas – tai vertybė, kurią turi užtikrinti ir garantuoti valstybė. Visuomenės saugumo užtikrinimas yra svarbiausia valdžios institucijų funkcija, kuri turi garantuoti visos visuomenės, kiekvienos jos dalies, institucijų ir organizacijų apsaugą. Tai jog, mūsų valstybės BK teroro aktus priskiria prie nusikaltimų visuomenės saugumui skyriui, rodo tai, kad kaltininkas vykdydamas teroro aktą siekia sukelti abejonę valstybės pajėgumu apginti visuomenę. Todėl kalbėdami apie teroro aktą, pirmiausia, turime pabrėžti didžiulį poveikį visuomenei. Kaltininkas, vykdydamas teroro aktą, nesirenka savo aukų, o savo veika siekdamas sukelti kuo didesnę rezonansą visuomenėje, kelti baimės ir panikos jausmą. Siekiant geriau suprasti, kaip yra pažeidžiamas visuomenės saugumas kaip baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, trumpai aptarsime saugumo sąvoką. Saugumas paprastai suvokiama kaip saugumas objektyviaja prasme – realus saugumo visuomenėje ir valstybėje lygis, ir saugumas subjektyviaja prasme – saugumas individo sąmonėje, saugumo jausmas.⁸³ Saugumo jausmo didėjimas, mažėjimas ar jo praradimas išreiškia subjektyvų saugumo jausmo suvokimą individo, tam tikros visuomenės grupės ar visos visuomenės lygiu. Kaltininkas, vykdydamas teroro aktą, siekia sukurti neproporcingą visuomenės baimę, pažeisti visuomenės subjektyvų saugumo jausmą.

---

⁸³ Babachinaitė G. Saugumo jausmo ir nusikaltimų baimės raida Lietuvoje. Jurisprudencija: mokslo darbai. 2006. Nr. 1(79). P. 25-30.

Kalbant apie teroro aktą, kaip nusikalstamą veiką, reikia pažymėti tai, jog visuomenės saugumas nėra vienintelė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė, į kurią kėsinasi kaltininkas. Priklausomai nuo konkrečios kaltininko veikos, papildomu šio nusikaltimo objektu gali būti tai žmogaus gyvybė, sveikata, nuosavybė, viešoji tvarka ir kt.

Šio straipsnio pirmoje dalyje numatytos veikos objektyviuosius požymius sudaro šios alternatyvios veikos:

- Sprogmenų padėjimas – tai bet kokio įtaiso, specialiai pagaminto sprogimui tam tikromis sąlygomis sukelti⁸⁴, bet koks padėjimas;
- Padegimas – tai bet kokia kaltininko veika, kuria sukeliamas gaisras;
- Susprogdinimas – tai bet kokia kaltininko veika, kuria sukeliamas sprogimas.

Tam, kad atsakomybė kiltų pagal šią dalį, minėtos veikos turi būti padaromos vienoje iš šių vietų:

- Žmonių gyvenamojoje vietoje – tokioje vietoje, kur asmuo nuolat ar daugiausia gyvena, laikydamas tą vietą savo asmeninių, socialinių ar ekonominių interesų buvimo vieta. Jeigu asmuo gyvena keliose vietose, jo gyvenamąja vieta yra laikoma ta vieta, su kuria jis yra labiausiai susijęs (kur yra asmens turtas ar pagrindinė turto dalis, kur yra jo darbo vieta arba kur jis gyvena ilgiausiai ir kt.),⁸⁵

- Žmonių darbo vietoje – tokioje vietoje, kurioje darbuotojas dirba ar privalo dirbti darbo sutartyje sulgytą darbą arba atlieka viešojo administravimo funkcijas;⁸⁶

- Žmonių susibūrimo vietoje – tokioje vietoje, kurioje dėl skirtingų priežasčių susiburia pakankamai didelis skaičius žmonių;

- Viešojoje vietoje – tokioje vietoje, kurioje, nusikalstamos veikos padarymo metu yra ar turi teisę lankytis kiti asmenys. Veika laikoma padaryta viešojoje vietoje nepriklausomai nuo to, ar nusikaltimo darymo metu toje vietoje kas nors buvo, ar ne. Svarbu, kad dėl laisvo priėjimo prie tokios vietos, joje bet kuriuo momentu gali atsirasti kiti asmenys, kurie dėl kaltininko veiksmo patirs nepatogumų. Tai tokios vietos kaip: 1) vieta, kurioje įprasta lankytis žmonėms (gatvės, keliai, parkai, stadionai, įmonių ir įstaigų patalpos, daugiabučių namų laiptinės, visuomeninis transportas ir kt.); 2) vieta, kurioje paprastai žmonės nesilanko, tačiau turi teisę lankytis ir bet kurią akimirką gali ten atsirasti (pvz., miškelyje, atokesnėje vietoje prie ežero ir pan.); 3) privati vieta, kurioje dėl vienokių ar kitokių priežasčių savininko sutikimu susirinko ir bendrauja kiti žmonės; 4) privati vieta,

---

⁸⁴ LR Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. Valstybės Žinios. 2003, Nr. 17-701.

⁸⁵ LR Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymas. Valstybės žinios. 1998. Nr. VIII-840.

⁸⁶ Mockevičius R. Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. VĮ Teisinės informacijos centras. Vilnius. 2002. P. 99.

jeigu pavojingi kaltininko veiksmai, atlikti šioje vietoje, sutrikdo žmonių, esančių už šios vietos ribų, rimtį.⁸⁷

Vietos reikšmė, kalbant apie teroro akto padarymą, yra ypatingai svarbi. Teroro akto įvykdymo vieta lemia kaltininko atsakomybę – pakanka vienos iš alternatyvių veikų padarymo, nesiejant šios veikos padarymo su padariniais. Reikia pažymėti, jog mūsų įstatymų leidėjas BK 250 straipsnio 1 dalyje pateikia labai platų teroro akto įvykdymo vietų sąrašą, o tai kad saraše pateikiama ir viešoji vieta, kaip teroro akto įvykdymo vieta, lemia tai, jog toks vietų sąrašas nėra baigtinis. Teroro akto, kaip nusikalstamos veikos įvykdymas bent vienoje iš baudžiamajame įstatyme numatytų vietų, sukels visuomenės ar jos dalies baimę, didins nesaugumo jausmą – pažeis visuomenės saugumą. Kai kurie mokslininkai, pavyzdžiui A. Gutauskas, pastebi, jog tai, kad nusikaltimo pavojingumas siejamas tik su jo padarymo vieta, nenurodant alternatyvių veikų padarymo priešasčių, praktikoje gali sukelti problemų, nes net tokia veika kaip šiukšlų dėžės padegimas darbovietėje klaidingai gali būti traktuojamas kaip teroro aktas.⁸⁸

Akivaizdu, jog Lietuvos Respublikos BK 250 straipsnis, numatantis atsakomybę už teroro aktus, įtvirtina gana platų veikų sąrašą, kurios sudaro šios nusikalstamos veikos turinį. Teroro akto padarymo būdai nulemia tai, kad šia nusikalstama veika kėsinamasi ir į tokius gėrius kaip kito asmens gyvybė, sveikata, nuosavybė, viešoji tvarka. Dėl šios priežasties teroro aktą, kaip nusikalstamą veiką, ypatingai sunku atriboti nuo nužudymo, padaryto kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu (BK 129 str. 2 d.), turto sunaikinimo visuotinai pavojingu būdu (BK 187 str. 2 d.), turto prievartavimo panaudojant sprogmenis (BK 181 str. 3 d.) arba kad ir viešosios tvarkos pažeidimo (BK 284 str.). Šio atribojimo problemą gali padėti išspręsti tinkamas objekto, į kurį yra kėsinamasi, nustatymas, tai yra turi būti nustatyta, kad pagrindinis objektas į kurį kėsinamasi – tai visuomenės saugumas. Pasak dr. O. Fedosiuko, nuspręsti ar veika yra kėsinamasi į visuomenės saugumą galima tada, kai šia veika buvo padaryta žala arba realus pavojus kelių žmonių gyvybei ar sveikatai, didelės vertės turtui ir tokia veika turėjo ar galėjo turėti pakankamą bauginamąjį, nerimą keliantį poveikį visuomenei. Taip pat apie pavojų visuomenės saugumui gali padėti nuspręsti kaltininko paliktų sprogmenų kiekis, planuoto ar įvykusio ar planuoto sproginimo ar gaisro mastas, jų naikinamoji jėga.⁸⁹

---

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 8 d. nutartis kasacinėje chuliganizmo byloje. Nr. 5K-670/2002. Teismų praktika. 2003 02 03 Nr. 18.

⁸⁸ Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. Nr. 54.

⁸⁹ Fedosiuk. O. Baudžiamoji teisė (specialioji dalis). Nusikaltimai visuomenės saugumui. LR BK XXXV skyrius. (http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/Nusik_vis_saug.ppt) [žiūrėta 2009 03 15].

2.2.2. Subjektyvieji nusikalstamos veikos požymiai, apibūdinantys teroro aktą

Kalbant apie subjektą, už nusikalstamos veikos, numatytos šioje dalyje padarymą atsako fizinis asmuo, kuriam iki nusikaltimo padarymo buvo suėję 16 metų. Lietuvos respublikos BK bendrosios dalies 13 straipsnyje (Amžius, nuo kurio asmuo atsako pagal baudžiamuosius įstatymus) yra numatyta galimybė už tam tikrus nusikaltimus asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn nuo 14 metų, įstatymas numato baigtinį tokių veikų sąrašą.⁹⁰ Galimybė patraukti asmenį, kuriam iki nusikaltimo padarymo buvo suėję 14 metų, baudžiamojon atsakomybėn yra numatyta dėl kai kurių nusikaltimų pavojingumo, jų paplitimo laipsnio bei siekiant atgrasyti jaunos asmenis nuo šių veikų darymo. Kaip jau ne karta buvo pabrėžta šiame darbe, teroro aktas – tai ypatingai pavojingas visuomenei nusikaltimas, galintis turėti daugybę ilgalaikių ir ypatingai sunkių pasekmių tiek visuomenei, tiek ir pačiai valstybei, todėl tai, kad BK neleidžia baudžiamojon atsakomybėn už teroro akto padarymą traukti asmens nuo 14 iki 16 metų laikytina spraga. Kadangi pagal Lietuvos Respublikos BK juridinis asmuo taip pat gali būti nusikaltimo subjektu, jis taip pat gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn už teroro akto padarymą (BK 250 str. 7 d.). Subjektui keliami bendri pakaltinamumo reikalavimai – neturi egzistuoti BK 17 straipsnyje (Nepakaltinamumas) numatytų aplinkybių.

Subjektyvioji nusikaltimo pusė – tai vidinė nusikaltimo pusė, tai yra kaltininko psichinė veika, atspindinti jo psichinį santykį su įvykdyta visuomenei pavojinga veika ir jos pasekmėmis. Subjektyviąją nusikaltimo pusę apibūdina tokie požymiai kaip tyčia, nusikaltimo padarymo motyvas ar tikslas. Šie psichiniai kaltininko išgyvenimai kartais turi ypatingos reikšmės jo daromai veikai ir būna įtvirtinti baudžiamajame įstatyme. Kalbant apie BK 250 straipsnio 1 dalį, turime konstatuoti, jog čia nėra atspindėti kaltininko daromos veikos motyvai, tai yra motyvas, kurio vedamas veikia kaltininkas, veikos kvalifikavimui pagal šią dalį neturi jokios įtakos.

Tam, kad kaltininko veika būtų kvalifikuota pagal 250 straipsnio 1 dalį, būtina įrodyti, kad kaltininkas suvokė, jog palieka sprogmenis, sprogdina ar padega žmonių gyvenamojoje, darbo, susibūrimo ar viešojoje vietoje, ir jis nori taip veikti tai yra, kad kaltininkas veikė tiesiogine tyčia. Taip pat svarbu, jog jis suvoktų, kad dėl jo daromos veikos gali nukentėti

---

⁹⁰ Asmuo, kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję keturiolika metų, atsako už nužudymą (129 straipsnis), sunkų sveikatos sutrikdymą (135 straipsnis), išžaginimą (149 straipsnis), seksualinį prievartavimą (150 straipsnis), vagystę (178 straipsnis), plėšimą (180 straipsnis), turto prievartavimą (181 straipsnis), turto sunaikinimą ar sugadinimą (187 straipsnio 2 dalis), šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų pagrobimą (254 straipsnis), narkotinių ar psichotropinių medžiagų vagystę, prievartavimą arba kitokį neteisėtą užvaldymą (263 straipsnis), transporto priemonių ar kelių, juose esančių įrenginių sugadinimą (280 straipsnio 2 dalis).

žmonės, arba tokia jo veika gali sukelti nerimo, baimės, nesaugumo jausmą, didelį rezonansą visuomenėje.

BK 250 straipsnio 1 dalyje nurodomos alternatyvios veikos, už kurių padarymą asmuo gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Tačiau problema kyla dėl to, kad nėra nurodytos šių alternatyvių veikų padarymo priežastys ir gali kilti keblumų norint tinkamai kvalifikuoti nusikalstamas veikas. Nors tikslas kaip būtinas nusikalstamos veikos požymis yra įtvirtintas tik BK 250 str. 6 dalyje, tačiau dėl teroristinės veikos bauginamojo poveikio visuomenei, šį tikslą būtina nustatyti, siekiant atskirti teroro aktus nuo kitų nusikalstamų veikų. Daktaro V. Šlapausko teigimu, svarbiausias teroristų tikslas yra įbauginti ir demoralizuoti visuomenes, tai yra sukurti visuomenėje neurozinę – grėsmės dydį neatitinkančią baimę.⁹¹ toks tikslas yra nulemtas teroristinės ideologijos. A. Paukštės teigimu, teroristinė ideologija – tai įsitikinimų, paremtų žiniomis ir mintimis apie šias žinias sistema, kuri pateisina civilių žudymą vardan iškelto tikslo.⁹² Dėl minėtų priežasčių, tiriant teroro aktus, būtina skirti dėmesį ideologiniams motyvams, kurie lemia teroro aktų tikslus.

Teroristinės ideologijos vaidmenį bei iš jos kylančius teroristinius tikslus geriau suprasti padeda teroristinių grupių skirstymas pagal jų keliamus siekius. E. Račius ir E. Gailiūnas “Terorizmo žinyne“ išskiria šiais motyvais veikiančias teroristines grupes:

- religiniai motyvai – teroristai veikia skatinami dieviškos pareigos;
- nacionaliniai motyvai – nepriklausomybės, išsivadavimo siekis;
- kairiųjų ir dešiniųjų terorizmas – siekis pakeisti egzistuojančią santvarką, dešiniųjų pažiūrų ekstremistai siekia pakeisti liberalias demokratines santvarkas, kuriant fašizmu paremtą santvarką, o kairiųjų – nuversti kapitalizmą, vietoj jo įtvirtinant komunizmą ar socializmą;
- anarchistiniai motyvai.⁹³

Teroristų tikslas, nulemtas ideologijos, kaip varomosios terorizmo jėgos, galėtų būti įtrauktas į teroro akto normą, kaip būtinas nusikalstamos veikos sudėties požymis. Tai palengvintų teroro aktų atirbojimą nuo kitų nusikalstamų veikų, pavyzdžiui, nuo sunkaus sveikatos sutrikdymo kitų žmonių gyvybei pavojingu būdu (BK 135 str. 2d. 7 p.); turto sunaikinimo ar sugadinimo (BK 187 str.); transporto priemonių ar kelių, juose esančių įrenginių sugadinimą (BK 280 str.) ir kt.

⁹¹ Šlapauskas. V. Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys kaip antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). P. 29.

⁹² Paukštė. A. Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: daktaro disertacija. 2006. Vilnius.

⁹³ Račius. E. Gailiūnas. E. Terorizmo žinytas. 2005. Vilnius. Žara.

2.3. Kvalifikuotos teroro akto sudėtys

BK 250 straipsnio 2 dalis. Teroro aktą kvalifikuoja dėl veikos numatytos pirmojoje 250 str. dalyje atsiradę padariniai. Pagrindinis nusikaltimo objektas – visuomenės saugumas, fakultatyvūs objektai – žmogaus sveikata ir nuosavybė. Nukentėjusiuoju gali būti bet kuris asmuo, nusikaltimo dalykas – transporto priemonė,⁹⁴ statinys,⁹⁵ įranga, buvusi statinyje.

Objektyvioji nusikaltimo pusė pasireiškia tuo, kad atliekant 250 straipsnio 1 dalyje numatytas veikas, tai yra sprogdinant arba padegant, nukentėjusiajam padaromas bet kokio sunkumo sveikatos sutrikdymas arba dėl to sunaikinama ar sugadinama transporto priemonė arba statinys ar statinyje esanti įranga. Minėtu atveju, teroro aktas kvalifikuojamas pagal BK 250 straipsnio 2 dalį. Taip pat būtina pažymėti tai, kad šiuo atveju kaltininko atsakomybė yra siejama su atsiradusiais padariniais – turi būti nustatytas priežastinis ryšys tarp sprogdimo ar padegimo bei kilusių padarinių.

Nusikaltimo subjektas – fizinis asmuo nuo 16 metų, atsakomybėn taip pat gali būti traukiamas ir juridinis asmuo. Subjektui keliami bendri pakaltinamumo reikalavimai.

Kaltininko tyčia šiuo atveju gali būti tiek tiesioginė, tiek netiesioginė, apibrėžta ir neapibrėžta. Tiesioginės tyčios atveju, kaltininkas numato, kad dėl jo veikos nukentėjusiajam bus padarytas sunkus sveikatos sutrikdymas arba bus sunaikinta ar sugadinta transporto priemonė arba statinys ar statinyje esanti įranga, ir šių padarinių siekia. Netiesioginės tyčios atveju, kaltininkas minėtų padarinių nors ir nenori, tačiau sąmoningai leidžia jiems kilti.

BK 250 straipsnio 3 dalis. Kaip jau buvo pastebėta anksčiau, BK 250 straipsnio konstrukcija nėra nuosekli. Ši teiginį patvirtina nagrinėjamoji BK 250 straipsnio 3 dalis, kuri įtvirtina atskirą teroro akto sudėtį, kuri jau nebeįvardija teroro akto padarymo vietos, taip pat šioje dalyje kalbama apie padegimo ar sprogdinimo sukeltą pavojų, kurio nėra numatyta 1-oje

---

⁹⁴ Pagal 2002 m. LRV nutarimu patvirtintas kelių eismo taisyklės, Transporto priemonė – tai įrenginys, skirtas žmonėms ir (arba) kroviniams vežti. Ši sąvoka taip pat apima traktorius ir savaeigės mašinas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 7-263.

⁹⁵ Pagal 1996 m. LR Statybos įstatymą, statinys -- tai pastatas, priestatas, tiesinys (inžineriniai tinklai, keliai ir pan.), statinio sklypas ir visa tai, kas statoma (montuojama, tiesiama) ar pastatyta (sumontuota, nutiesta) naudojant statybines medžiagas, statybos gaminius, statybos dirbinius ir yra pastoviai tvirtai sujungta su žeme. Tai gyvenamieji namai, pramonės, transporto, žemės ūkio, komercijos, sveikatos apsaugos, švietimo, mokslo, kultūros, sporto, valstybės valdžios institucijų, visuomeninių organizacijų ir kiti pastatai, taip pat tiltai, viadukai, pėsčiųjų perėjos, tuneliai, vandentiekio bokštai, rezervuarai, hidrotechnikos įrenginiai, vandens ir nuotekų valymo įrenginiai, pylimai, atraminės sienutės, keliai, gatvės, aikštės, inžineriniai tinklai, monumentalios skulptūros ir kt. Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.

šio straipsnio dalyje. Pagal BK 250 straipsnio 3 dalį, numatyta, kad teroro akto nusikaltimo sudėtį sudaro šios alternatyvios veikos:

- pastato ar įrenginio sprogdinimas, padegimas arba kitoks sunaikinimas ar sugadinimas, jeigu ši veika sukėlė pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, arba
- radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimas.

Šioje dalyje, lyginant su pirmąja, įtvirtinama dar viena sąvoka „kitoks sunaikinimas ar sugadinimas“, tokiu būdu paliekamas nebaigtinis veikų, kuriomis gali būti įvykdomas teroro aktas, sąrašas. Reikia pažymėti tai, kad atsakomybė dėl pastato ar įrenginio sprogdinimo, padegimo ar kitokio sunaikinimo yra siejama su pavojumi daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, tai yra turi būti nustatyta reali grėsmė, daugelio žmonių sveikatai ar gyvybei dėl statinių ar jų konstrukcijų galimų griūčių, gaisrų, potvynių ar dėl kitų reiškinių ar įvykių, kurių numatyti iš anksto nebuvo galima.

Dar vienas teisinės technikos brokas matomas šioje dalyje yra tas, jog nurodoma alternatyva “radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų preparatų ar mikroorganizmų paskleidimas” nesiejamas su pavojaus sukėlimu daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai. Todėl kalbant apie aukštesnį šios alternatyvos laipsnį, turime atkreipti dėmesį į skleidžiamų medžiagų pobūdį. Radioaktyvios medžiagos kelia grėsmę visuomenės saugumui dėl to, kad jos nuolat skleidžia į aplinką jonizuojančius spindulius, sukelia nepageidaujamus pokyčius augalų bei gyvųjų organizmų audiniuose. Tokių medžiagų paskleidimas be abejo turi bauginamąjį efektą. Biologinės medžiagos, nurodomos šioje dalyje, tai įvairūs mikroorganizmai, įskaitant genetiškai modifikuotus, ląstelių kultūros ar žmogaus endoparazitai, galintys žmogui sukelti bet kokią infekciją, alergiją ar apsinuodijimą, šios medžiagos pasižymi itin aukšto lygio gebėjimu daugintis, todėl geba per gana trumpą laiką labai sparčiai plisti. Cheminės medžiagos – tai natūralūs arba dirbtiniai cheminiai elementai ar jų junginiai, galintys kelti pavojų žmonių sveikatai, sukelti mirtį arba ūmius ar lėtinius sveikatos sutrikimus. Nors pastarųjų sąvokų analizė leidžia teigti, kad BK 250 straipsnio 3 dalyje numatytų medžiagų paskleidimas kelia realų pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, tačiau tokia konstrukcija gali nulemti sunkumų atribojant teroro aktu nuo kitų veikų, nebūtinai nusikalstamų, pavyzdžiui, pasak A Gutausko, vadovaujantis šia dalimi, termometro sudaužymas taip pat galėtų būti įvertintas kaip teroro aktas.⁹⁶

---

⁹⁶ Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. Nr. 54.

Kalbant apie subjektyvius nusikalstamos veikos požymius, matome, jog pastato ar įrenginio sprogdinimas, padegimas arba kitoks sunaikinimas ar sugadinimas gali būti padaromas tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia, tai yra kaltininkas suvokia savo veikos pobūdį, numato keliamą pavojų daugelio žmonių gyvybei ir sveikatai, bei nori šių padarinių arba jų nors ir nesiekia, bet sąmoningai leidžia jiems atsirasti. Radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimo atveju, kaltininko tyčia yra tiesioginė, tai yra kaltininkas suvokia, kad skleidžia bent vieną iš minėtų medžiagų ir nori taip veikti.

BK 250 straipsnio 4 dalis. Ši dalis taikoma esant tokiems atvejams:

- susprogdinus, padegus arba kitaip sunaikinus ar sugadinus strateginės reikšmės objektą;⁹⁷
- dėl sprogdinimo, padegimo, arba pastato ar įrenginio sunaikinimo ar sugadinimo, taip pat dėl radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių kenksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimo atsiradus sunkiems padariniams.

Pastaruoju atveju nurodomi sunkūs padariniai gali būti siejami su fizinės žalos atsiradimu, sukelta panika ir baime visuomenėje, kuri gali destabilizuoti politinę situaciją valstybėje, galimi sunkūs ekonominiai padariniai (pvz. draudimo išlaidos; prarandamos pajamos, susijusios su ekonomikos sektoriais, kaip lėktuvų skrydžiai), gali būti pakenkta valstybės kaip suvereno autoritetui, abejojant, kad ji gali užtikrinti visuomenės saugumą, normalų institucijų funkcionavimą. Svarbu pažymėti tai, kad pagal šios dalies konstrukciją, strateginės reikšmės objektas arba atsiradę padariniai yra alternatyva, kas, anot A. Gutausko, yra nelogiška juridinės technikos požiūriu.⁹⁸

Subjektyviąją šioje dalyje įtvirtintos, nusikalstamos veikos pusę apibūdina veika, padaroma tiek tiesiogine, tiek netiesiogine tyčia – kaltininkas suvokia sprogdinamo, padegamo arba kitaip naikinamo ar gadinamo objekto padidintą reikšmę visuomenės gyvenimui, arba numato sunkių padarinių atsiradimo galimybę bei šių padarinių siekia, tai yra kad jis veikia tiesiogine tyčia, arba tų padarinių nenori, bet sąmoningai leidžia jiems atsirasti, tai yra veikia netiesiogine tyčia.

---

⁹⁷ Strateginės reikšmės objekto sąvoka nėra detalizuojama, tačiau sistemiškai vertinant LR įstatymus bei ES teisės aktus, galime daryti išvadą, jog jais yra pripažįstami tokie objektai, kurių sunaikinimas gali susilpninti valstybinių institucijų gebėjimą vykdyti būtinas misijas ar garantuoti visuomenės sveikatą ir saugumą; pakenkti valstybinės ir vietos valdžios gebėjimams teikti minimalias būtinas viešąsias paslaugas; pakenkti privačiam sektoriui, kaip garantuojančiam efektyvų ekonomikos ir būtinų paslaugų funkcionavimą.

⁹⁸ Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. Nr. 54.

BK 250 straipsnio 5 ir 6 dalys. Teisės mokslininkai sutaria, kad veika padaryta bendrininkaujant yra pavojingesnė už veiką, daromą vieno asmens, kadangi grupė asmenų turi didesnes galimybes gerai pasiruošti veikai bei tinkamai įgyvendinti savo nusikalstamą sumanymą. Daugelio valstybių baudžiamojoje justicijoje kelių asmenų bendrininkaujant padaryta nusikalstama veika pripažįstama pavojingesne, nei vieno asmens, todėl bendrininkavimas laikomas atsakomybę sunkinančia aplinkybe, nusikalstamą veiką kvalifikuojančiu požymiu. Tam tikros bendrininkavimo formos gali būti laikomos tokiomis pavojingomis, jog jau pats priklausymas tokiai grupei yra kriminalizuotas (BK 249 str.).

Kalbant apie bendrininkavimą darant teroro aktus, būtina pažymėti tai, kad BK bendrininkavimas reglamentuotas tiek bendrojoje, tiek ir specialiojoje dalyse. Bendrojoje dalyje pateikiama bendrininkavimo sąvoka bei aptariamos bendrininkų rūšys (BK 24 str.), nurodomos bendrininkavimo formos (BK 25 str.) ir reglamentuojama bendrininkų atsakomybė (BK 26 str.) BK 25 straipsnio 4 dalyje kaip viena iš bendrininkavimo formų nurodomas nusikalstamas susivienijimas, kuris taip pat išskiriamas kaip atskiras nusikaltimas visuomenės saugumui (BK XXXV skyrius).

Pagal BK 250 straipsnio 5 dalį baudžiamoji atsakomybė kyla tiems asmenims, kurie atliko bent vieną iš šių veikų:

- bendrininkų grupės ar organizuotos grupės teroro aktui padaryti kūrimas;
- dalyvavimas tokios grupės veikloje;
- tokios grupės finansavimas arba materialinės ar kitokios paramos tokiai grupei teikimas.

BK 250 straipsnio 5 dalyje išskiriamos sąvokos kaip bendrininkų ir organizuotos grupės kūrimas. BK 25 straipsnio 2 dalis pateikia bendrininkų grupės apibrėžimą – dviejų ar daugiau asmenų susitarimas nusikalstamai veikai daryti, tęsti arba užbaigti, kai bent du iš jų yra vykdytojai.

Pagal BK 250 straipsnio 6 dalį, baudžiamoji atsakomybė kyla tiems asmenims, kurie atliko bent vieną iš šių veikų:

- teroristinės grupės kūrimas;
- dalyvavimas tokios grupės veikloje;
- tokios grupės finansavimas arba materialinės ar kitokios paramos tokiai grupei teikimas.

BK 250 straipsnio 5 dalyje išskiriamos tokios sąvokos kaip bendrininkų ar organizuotos grupės kūrimas. BK 25 straipsnio 2 dalis pateikia bendrininkų grupės apibrėžimą – dviejų ar daugiau asmenų susitarimas nusikalstamai veikai daryti, tęsti arba užbaigti, kai bent du iš jų yra

vykdytojais. BK straipsnio 3 dalis pateikia organizuotos grupės apibrėžimą – esant bet kuriai nusikalstamos veikos stadijai du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį. Čia akcentuojama trijų požymių svarba:

- išankstinis susitarimas;
- susitarimas padaryti vieną ar kelis nusikaltimus;
- pasiskirstymas užduotimis ir vaidmenimis tarp bendrininkų.

Pagal BK 250 straipsnio 6 dalį atsako asmenys, kurie atliko bent vieną iš šių veikų:

- teroristinės grupės kūrimas;
- dalyvavimas tokios grupės veikloje;
- tokios grupės finansavimas arba materialinės ar kitokios paramos tokiai grupei teikimas.

BK nei bendrojoje, nei specialiojoje dalyse nėra numatyta, teroristinės grupės sąvoka. Tačiau, atsižvelgiant į kodekso sistemą, šią sąvoką vis tik galime rasti bendrojoje BK dalyje. BK 25 straipsnio 4 dalyje, pateikiamas nusikalstamo susivienijimo apibrėžimas bei nurodoma, kad nusikalstamam susivienijimui prilyginama ir teroristinė grupė. Tačiau reikia pažymėti tai, kad toks teroristinės grupės prilyginimas nusikalstamam susivienijimui yra dirbtinis, kadangi šios sąvokos nėra tapačios. Pagal BK 25 straipsnio 4 dalį išskiriami tokie nusikalstamo susivienijimo požymiai:

- ne mažiau kaip 3 asmenų susivienijimas;
- bendra nusikalstama veikla (suderintas veikimas);
- pastovūs ryšiai tarp asmenų, vaidmenų pasiskirstymas;
- tikslas – sunkių ar labai sunkių nusikaltimų darymas.

Kalbant apie BK 250 straipsnio 6 dalį, taip pat reikėtų įvertinti ir 2002 m. birželio 13 d. Europos Tarybos pamatinio sprendimo dėl kovos su terorizmu 2 straipsnį, pagal kurį teroristinė grupė – tai organizuota grupė iš daugiau kaip dviejų asmenų, sukurta per tam tikrą laikotarpį ir suderintai veikianti, turinti tikslą daryti teroristinius nusikaltimus. Pagrindiniai „teroristinės grupės“ požymiai, įtvirtinti Sprendime yra:

- asmenų skaičius – ne mažiau kaip du;
- suderintas veikimas (arba organizuotumas).

Šie du požymiai yra kertiniai atskiriant grupės asmenų veikimą nuo vieno asmens daromų nusikaltimų. Šie požymiai nėra alternatyvieji – norint inkriminuoti asmenims bendrininkavimą (kaip sunkinančią aplinkybę ar kaip atskirą nusikaltimą) privaloma nustatyti, jog jų veiksmuose egzistuoja abu paminėti požymiai. Iš esmės suderinto veikimo požymis

išreiškia subjektyvią nusikaltimo pusę, tai yra asmens suvokimą, jog jis veikia ne vienas (intelektualinis elementas) ir norėjimą taip veikti (valinis elementas).

Sistemiškai vertinant Tarybos pamatinį sprendimą bei Lietuvos Respublikos BK, galime daryti išvadą, kad Pamatinis sprendimas nereikalauja, kad tokioje grupėje egzistuotų formalus jos narių vaidmenų pasidalinimas, pastovūs ryšiai ar būtų išplėta jos struktūra, o pagal Lietuvos teisę, grupės pripažinimas nusikalstamu susivienijimu (ir teroristine grupe) turi būti grindžiamas išvada apie aukštą jos organizavimo lygį.⁹⁹

Dėl tokio teisinio reglamentavimo, praktikoje gali iškilti tam tikrų sunkumų, pavyzdžiui, norint įrodyti, kad tam tikra veika buvo padaryta teroristinės grupės, pirmiausia turėtumėme įrodyti, nusikalstamo susivienijimo požymius. Norint atriboti teroristinę grupę nuo nusikalstamo susivienijimo, svarbu įvertinti tikslus, kurių siekia bendrininkai. Mokslininkų teigimu, nusikalstamo susivienijimo sudėties požymiu turėtų būti tokia veika, kuria siekiama:

- turtinės naudos, susijusios su savanaudiškais nusikaltimais, nepriklausomai nuo jų kėsinimosi objekto;
- savo ar kitų asmenų interesais kontroliuoti ar daryti įtaką ekonominiams ar finansinėms veiklos sritims arba valstybės ar savivaldybių institucijoms.¹⁰⁰

Tuo tarpu, remiantis BK 250 straipsnio 6 dalimi, teroristinės grupuotės tikslas – šiame straipsnyje numatytais veiksmais bauginti žmones arba neteisėtai reikalauti iš valstybės, jos institucijos arba tarptautinės organizacijos atlikti tam tikrus veiksmus ar susilaikyti nuo jų. Galime daryti išvadą, jog vykdant teroro aktus bendrininkaujančių asmenų tikslas yra paveikti visuomenę, pakertant saugumo jausmą, keliant baimę ir paniką, o kiti tikslai, tokie kaip turinė nauda, yra tik tarpiniai.

Kalbant apie BK 250 straipsnio 5 ir 6 dalis, bendrininkų, organizuotos ir teroristinės grupės kūrimas, dalyvavimas jų veikloje, jų finansavimas arba materialinės ar kitokios paramos joms teikimas neapima teroro aktą sudarančios veikos, numatytos šio straipsnio 1 – 4 dalyse, padarymą, taigi, lieka vienintelė galimybė inkriminuoti kaltininkams šias veikas atskirai kaip idealiąją nusikaltimų sutaptį pagal to paties 250 straipsnio atskiras dalis.¹⁰¹

Analizuojant 250 straipsnio 5 ir 6 dalis, taip pat turime pažymėti, kad šio straipsnio konstrukcija, kalbant apie sankcijas, neatitinka įprastosios, kada jos sunkėja pradedant nuo pirmosios straipsnio dalies, baigiant paskutiniąja.

---

⁹⁹ A. Gutauskas. Terorizmo Baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą//Teisė. 2005. 54

¹⁰⁰ Jovaišas. K. Bendrininkavimo formos: reglamentavimo ir įrodinėjimo problemos. Teisės problemos. 1998. Nr. 3-4.

¹⁰¹ A. Gutauskas. Terorizmo Baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. 54

Kaip jau buvo minėta, Lietuva, būdama tarptautinės bendruomenės nare, turi derinti nacionalinius teisės aktus su tarptautiniais bei Europos Sąjungos teisės aktais. Vertinant ratifikuotų tarptautinių sutarčių, reglamentuojančių valstybių bendradarbiavimą kovojant su terorizmu, kiekį¹⁰² bei Europos tarybos pamatinio sprendimo įgyvendinimo laipsnį¹⁰³, galime teigti, jog Lietuva vykdo savo tarptautinius įsipareigojimus. Tačiau, kaip ne kartą pabrėžė A. Gutauskas, pati teroro akto normos (BK 250 str.) teisinė konstrukcija yra chaotiška, neturinti tvirtos koncepcijos, dėl to praktikoje iškyla daug nusikalstamų veikų kvalifikavimo problemų, sunku suprasti, kur prasideda ir baigiasi teroro aktas.¹⁰⁴

Apibendrinant Lietuvos Respublikos BK 250 straipsnyje įtvirtintą nusikalstamą veiką – teroro aktas, turime konstatuoti, kad teisinės technikos požiūriu, straipsnio teisinė konstrukcija yra kiek chaotiška, neturinti tvirtos koncepcijos, todėl praktikoje gali kelti problemų, kvalifikuojant bei atribojant teroro aktus nuo kitų nusikalstamų veikų. Kita vertus, dėl terorizmo, kaip reiškinio sudėtingumo, yra pernelyg keblu viename baudžiamojo įstatymo straipsnyje, numatyti visas veikas, kurios yra laikomos teroro aktu, kaip buvo minėta, terorizmas evoliucionuoja, todėl neįmanoma, užbėgti įvykiams už akių ir įstatyme įtvirtinti tų veikų, kurios gali būti laikomos teroro aktu, pavyzdžiui sabotžas.

Siekiant efektyviau kovoti su terorizmu, manytumėm, tikslingiau būtų bendrojoje Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso dalyje (BK 60 str.) papildoma sunkinančia aplinkybe numatyti nusikalstamos veikos padarymą, turint teroristinių tikslų.

---

¹⁰² LR nėra ratifikavusi 2005 m. Konvencijos dėl branduolinių medžiagų fizinės saugos pakeitimų; 2005 m. Papildomo protokolo prie Konvencijos dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą; 2005 m. Papildomo protokolo prie konvencijos dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš stacionarių platformų kontinentiniame šelfe saugą.

¹⁰³ Kaip nurodo Europos Komisija savo ataskaitoje (Com(2007) 0681 final), nors Lietuvoje nėra išbaigto teroristinių nusikaltimų apibrėžimo ir nėra išpildyti du pagrindiniai Pamatinio sprendimo reikalavimai: teroristinius nusikaltimus aiškiai įvardinti kaip tokius bei ne visose normose numatytas bent vienas iš tikslų, nurodytų Pamatinio sprendimo 1 str. 1 dalyje, tačiau BK 250 str., tiesiogiai numatydamas atsakomybę už teroro aktą, didžiąja dalimi atitinka Pamatinį sprendimą dėl kovos su terorizmu.

¹⁰⁴ A. Gutauskas. Terorizmo Baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. Teisė. 2005. 54

3. TERORO AKTO TRAKTUOTĖ UŽSIENIO VALSTYBIŲ TEISĖS AKTUOSE

Šiandien terorizmas tapo viena didžiausių grėsmių žmonijai. Nors visame pasaulyje buvo padaryta didelė pažanga kovojant su šia grėsme, tačiau dėl to, jog teroristai išmoko prisitaikyti prie vis naujų kovos su terorizmu pastangų, terorizmo grėsmė išlieka reali. Ši grėsmė kelia rimtų rūpesčių daugeliui pasaulio valstybių, kurios su šia grėsme mėgina kovoti vis naujomis nacionalinės teisės priemonėmis – priimami vis nauji antiteroristiniai įstatymai, kuriamos egzistuojančių įstatymų pataisos, plečiant valstybės įgaliotųjų institucijų kompetenciją kovojant su terorizmo grėsmėmis, nes tik suradus tinkamą kovos su šiuo pražūtingu reiškiniu mechanizmą, galima užtikrinti normalų demokratinės ir darnios visuomenės egzistavimą.

Šiame darbe plačiau aptariami tų valstybių teisės aktai, reglamentuojantys kovą su terorizmu, kurioms ypatingai aktualūs kovos su šiuo reiškiniu klausimai. Dėl darbo apimties plačiau bus aptarti Jungtinių Amerikos Valstijų, Didžiosios Britanijos, Australijos, Rusijos, Graikijos bei Turkijos teisės aktai, kitų valstybių įstatymai, bus apžvelgti tik epizodiškai.

3.1. Bendrosios teisės sistemos valstybės

3.1.1. Jungtinės Amerikos Valstijos

Jungtinėse Amerikos Valstijose vykdomų teroro aktų skaičius nuolat auga. Tai vietinių dešiniųjų ekstremistų rasistiniai ar antisemitiniai išpuoliai, užsienio ekstremistų vykdomi sprogdinimai ir kitokio pobūdžio atakos. Paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus dešimtmečiais, padaugėjęs teroristinių išpuolių, vykdomų tiek valstybės teritorijoje, tiek už jos ribų, Jungtinių Valstijų Kongresas papildė Federalinį baudžiamąjį kodeksą¹⁰⁵ terorizmo apibrėžimu. Toks žingsnis buvo dideliu pasiekimu, nes iki 1980-ųjų metų terorizmo sąvoka nebuvo įtvirtinta nei federaliniuose, nei valstijų ar vietos įstatymuose.

---

¹⁰⁵ United States Code (<http://uscode.house.gov/download/ascii.shtml>) [žiūrėta 2009 03 15].

Kongresas įtvirtino, kad terorizmas – tai suplanuota, politiškai paskatinta prievarta, nukreipta prieš nekarinius objektus, vykdoma subnacionalinių grupių ar slaptųjų agentų, kurių tikslas dažniausiai yra paveikti visuomenę.¹⁰⁶

Kiek vėliau Federalinis tyrimų biuras (FTB) taip pat pateikė terorizmo apibrėžimą, kuris numato dvi sąvokas:

Vidaus terorizmas – tai asmenų ar jų grupių veikos, nukreiptos prieš vyriausybę ar visuomenę, kurios nėra vykdomos užsienio kryptimi.¹⁰⁷

Tarptautinis terorizmas – tai asmenų ar jų grupių veikos, kurios yra vykdomos iš užsienio, ar, kurioms vadovauja užsienio grupės ar kitos valstybės.

Iki pat kruviniųjų 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių,¹⁰⁸ aukščiau paminėtos sąvokos buvo vienintelėmis, o teisinėms kovos su terorizmu priemonėms apskritai buvo skiriama labai mažai dėmesio. Kaip svarbiausias antiteroristinius klausimus reglamentuojantis teisės aktas, priimtas laikotarpiu iki rugsėjo 11-osios atakų, laikomas Antiterorizmo ir efektyvios mirties bausmės įstatymas (Antiterrorism and Effective Death Penalty Act 1995),¹⁰⁹ priimtas po 1995 m. balandžio 19 d. federalinio pastato sprogdinimo Oklahomoje.¹¹⁰ Minėtas 1995 m. įstatymas suteikė neribotų galių federalinėms teisėsaugos institucijoms, kovojant su išpuolius vykdančiais asmenimis, bei numatė mirties bausmės skyrimo galimybę, jei dėl kaltininko veikos miršta bent vienas žmogus.

Žmogaus teisių gynėjai, jau devyniasdešimtųjų pabaigoje smarkiai kritikavo federalinių teisėsaugos institucijų kompetencijos praplėtimą, pabrėždami, jog artėjama prie ribos, kurią peržengus, bus pažeidžiamos asmenų konstitucinės garantijos.¹¹¹

Nedelsiant po 2001 m. rugsėjo 11-osios atakų, Jungtinių Valstijų prezidentas Džordžas V. Bušas išleido Vykdomąją tvarką Nr. 13224 (Executive Order 13224),¹¹² kurioje numatyta, kad terorizmas – tai veika, kuri apima:

---

¹⁰⁶ Ball. H. The USA Patriot Act. A Reference Handbook. 2004. P. 13
(http://books.google.com/books?id=YOFZ2RSewt8C&pg=PA14&sig=j5K1Np_ub74QSXfv2a5NLYot98I#PPP1,M1) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁰⁷ Ten pat.

¹⁰⁸ Per išpuolius Niujorke ir Vašingtone žuvo beveik trys tūkstančiai žmonių, daugiau kaip šeš tūkstančiai buvo sužeisti.

¹⁰⁹ Antiterrorism and Effective Death Penalty Act. 1995. S.735.
(http://www.fas.org/irp/congress/1996_cr/s_735_final.htm) [žiūrėta 2009 03 15].

¹¹⁰ Šis teroro aktas nusinešė 168 žmonių gyvybes, sužeista daugiau kaip 800 žmonių.

¹¹¹ Ball. H. The USA Patriot Act. A Reference Handbook. 2004. P. 17
(http://books.google.com/books?id=YOFZ2RSewt8C&pg=PA14&sig=j5K1Np_ub74QSXfv2a5NLYot98I#PPP1,M1) [žiūrėta 2009 03 15].

- smurtinius nusikaltimus ir nusikaltimus pavojingus žmogaus gyvybei, nuosavybei ar infrastruktūrai, ir

- tokia veika siekiama įbauginti ar daryti spaudimą visuomenei, bauginimais ar prievarta paveikti vyriausybės politiką, paveikti vyriausybės veiksmus masiniais naikinimais, nužudymais, įkaitu grobimu.

Praėjus tik 45 dienoms po 2001 m. rugsėjo 11-osios atakų, Jungtinių Valstijų Kongrese buvo patvirtintas įstatymas dėl Amerikos suvienijimo ir sujungimo, sukuriant tinkamas priemones terorizmo pažabojimui ir prevencijai (PATRIOT Act).¹¹³ Šiuo itin kontraversišku įstatymu buvo kiek pakoreguota Federaliniame baudžiamajame kodekse įtvirtinta terorizmo sąvoka, pakeista vidaus terorizmo samprata. Įstatymas numato dvi kategorijas – tarptautinis terorizmas ir vidaus terorizmas. Šių kategorijų skirtumas – tai veikos padarymo vieta, tarptautinio terorizmo atveju veika padaroma už Jungtinių Valstijų teritorinės jurisdikcijos ribų, vidaus terorizmo atveju – teritorinės jurisdikcijos ribose. Įstatymas numato, kad:

Terorizmas – tai veikos, apimančios smurtinius nusikaltimus ir nusikaltimus pavojingus žmogaus gyvybei, kurie laikomi nusikalstamais tiek pagal Jungtinių Valstijų, tiek pagal kitų valstybių nacionalinę teisę, kuriais siekiama:

- įbauginti ar daryti spaudimą visuomenei;
- prievarta ir grasinimais paveikti vyriausybės politiką;
- paveikti vyriausybe masiniais griovimais, žmogžudystėmis ar pagrobimais.

Matome, jog ši terorizmo sąvoka yra labai plati – juk bet kuri smurtinė veika baugina visuomenę, tad vadovaujantis tokia terorizmo samprata, visą eilę smurtinių veikų galėtume laikyti teroro aktais.

Reikia pažymėti tai, kad tokios plačios terorizmo sąvokos įtvirtinimas, labai smarkiai praplečia valstybės galias, kovojant su šiuo reiškiniu, galime netgi teigti, jog šiandien Jungtinėse Valstijose yra susidariusi paradoksali situacija, kada pavojus visuomenei kyla ne tik dėl terorizmo, bet ir dėl pasirinktų priemonių kovojant su terorizmu.¹¹⁴

Įstatymas dėl Amerikos suvienijimo ir sujungimo, sukuriant tinkamas priemones terorizmo pažabojimui ir prevencijai įvedė labai daug pilietinių teisių ir laisvių suvaržymų,

---

¹¹² Executive Order 13224 of September 23, 2001 Blocking Property and Prohibiting Transactions With Persons Who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism (<http://www.fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13224.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹¹³ Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act. 2001. H. R. 3162 (<http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.html>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹¹⁴ Žilinskas. D. Terorizmo grėsmė kaip teisėsaugos institucijų integraciją skatinantis veiksnys. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). P 66.

ypatingai suaktyvėjo pagrindinių antiteroristinę veiklą vykdančių institucijų¹¹⁵ veikla, valdžios ir teisėsaugos institucijos turi priėjimą prie medicininių, finansinių ir kitų įrašų apie asmenis, bet kurio asmens gyvenamojoje vietoje gali būti atliekama slapta krata, apie kurią asmeniui apskritai gali būti net nepranešama.

Gyventojų kontrolė tapo tokia intensyvi, jog buvo įvestas net visuotinis gyventojų daktiloskopavimas išduodant pasus, nors daktilaskopija visais laikais buvo taikoma tik nusikaltėliams ir vertinama kaip žmogaus orumo žeminimas, nes šios tradicijos požiūriu daktiloskopuojamas asmuo laikomas potencialiu nusikaltėliu.¹¹⁶ Bet kuris asmuo Jungtinėse Valstijose yra fotografuojamas daugybės sekimo kamerų tiek gatvėse, tiek įvairiose kitose vietose, naikinant jų asmens autonomiškumą ir privatumą.

Įstatymas dėl Amerikos suvienijimo ir sujungimo, sukuriant tinkamas priemones terorizmo pažabojimui ir prevencijai suteikė teisę atsakingoms institucijoms sulaikyti terorizmu įtariamus asmenis iki 7 dienų, nepateikiant jokių kaltinimų, imigrantai, jei nustatyta, kad jie kelia grėsmę, gali būti sulaikomi neapibrėžtam laiko tarpui.

Tai, jog Jungtinės Valstijos pasirinko itin kontraversiškas teises priemones kovai su terorizmu įrodo ir situacija karinėje bazėje Gvantanamo. Per pastaruosius 7 metus Gvantanamo įlankos sulaikymo centre buvo kalinama apie 759 asmenų, kurie Gynybos departamento buvo pripažinti arba laikomi prieš kovotojais. Šiems asmenims nebuvo leidžiama naudotis pagrindinėmis žmogaus teisėmis, visų pirma – teise į teisingą bylos nagrinėjimą, ir juos tardant buvo taikomi šiurkštūs metodai – pavyzdžiui, jie buvo laikomi vandenyje, o tai Europos Parlamento nuomone, parlygsta kankinimui ir žiauriam ir nežmoniškam ar žeminamam elgesiui.¹¹⁷ Taip pat pažymėtina tai, kad daugiau kaip pusė kalinių buvo paleisti jiems nepateikus jokių kaltinimų.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galime teigti, jog Jungtinių Valstijų teisė neatskiria teroro akto ir terorizmo sąvokų. Įstatymuose dažniausiai naudojama terorizmo sąvoka, joje išvardijant tam tikras pavojingas veikas – teroristinius nusikaltimus, o bet kurio tokio teroristinio nusikaltimo įvykdymas laikomas teroro akto įvykdymu. Tokia situacija lemia tai, kad teroro aktams priskiriamas itin platus su daugybe vertinamųjų kriterijų veikų ratas, o federalinės teisėsaugos institucijos, vykdydamos aktyvią antiterorizmo politiką, turi ypatingai

---

¹¹⁵ JAV pagrindinėmis teisėsaugos institucijomis yra Federalinis tyrimų biuras bei Centrinė žvalgybos valdyba.

¹¹⁶ Vaišvila, A. Terorizmas ir kova su terorizmu -- dvi grėsmės žmogaus teisėms (metodologinis aspektas). Jurisprudencija. 2005. T. 68(60). P. 14.

¹¹⁷ Europos Parlamentas ragina ES šalis pasirengti priimti Gvantanamo kalinius. Europos Parlamentas. Pranešimas spaudai. 2009 m. vasario 2 d. 20090203IPR48108 (http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/030-48109-033-02-06-903-20090203IPR48108-02-02-2009-2009-false/default_lt.htm) [žiūrėta 2009 03 15].

daug galimybių ne tik persekiojant nusikaltėlius – teroristus, bet ir varžyti kitų asmenų teises, nuolat vykdant aktyvią kontrolę ir stebėjimą.

3.1.2. Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos karalystė

Didžioji Britanija turi didelės patirties kalbant apie teises kovos su terorizmu priemones. 1974 m., kaip atsakas į Airijos respublikonų armijos sprogdinimus, pradėtus vykdyti praėjusio šimtmečio septintajame dešimtmetyje, siekiant Šiaurės Airijos nepriklausomybės nuo karūnos, buvo priimtas Terorizmo prevencijos įstatymas (The Prevention of Terrorism Act 1974). Jau tada terorizmas buvo paskelbtas didžiausia grėsme valstybei nuo Antrojo pasaulinio karo laikų.

Ieškant terorizmo ar teroro akto definicijos Didžiosios Britanijos antiteroristiniuose teisės aktuose, atspirties tašku yra 1989 m. Terorizmo prevencijos įstatymas,¹¹⁸ numatantis, kad terorizmas – tai prievartos naudojimas politiniais tikslais, taip pat prievartos naudojimas bauginantis visuomenę ar jos grupę.

Kita terorizmo sąvoka pateikiama 1993 m. Papildomo draudimo įstatyme (Reinsurance Act 1993).¹¹⁹ Šiuo aktu įtvirtinama, kad teroro aktai – tai asmenų veika, kurie veikia organizacijos vardu ar yra susiję su organizacija, kurios veikla yra nukreipta prievarta paveikti Jungtinės Karalystės ar bet kurios kitos *de jure* ar *de facto* egzistuojančios vyriausybės darbą.

Šis įstatymas buvo priimtas siekiant užtikrinti nuo teroro aktų nukentėjusiųjų turtinius interesus, todėl jame pateiktas terorizmo apibrėžimas yra itin lakoniškas ir neskiria dėmesio pavojingoms idiosinkrazinėms individų veikoms.¹²⁰

Reaguojant į toliau Airijos respublikonų armijos vykdomus teroro aktus, Didžiosios Britanijos parlamentas konsolidavo jau anksčiau priimtus teisės aktus, skirtus kovai su terorizmu, į vieną įstatymą ir 2000 m. priėmė Terorizmo įstatymą (Terrorism Act 2000),¹²¹ kuriame bandyta apibūdinti nusikaltimus, laikytinus terorizmu. Pagal šį įstatymą terorizmas – tai:

---

¹¹⁸ Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act. 1989 (c. 4). (http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1989/ukpga_19890004_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].

¹¹⁹ Reinsurance (Acts of Terrorism) Act. 1993 (c. 18) (http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1993/ukpga_19930018_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].

¹²⁰ Lord Charlie of Berriew. The Definition of Terrorism. A Report of Terrorism Legislation Presented to the Parliament. 2007. Cm 7052. P. 8. (<http://www.tamilnation.org/terrorism/uk/070317carlile.htm>).

¹²¹ Terrorism Act. 2000 (c. 11) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/ukpga_20000011_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].

1. Veika arba grasinimas padaryti veiką, nukreipta paveikti vyriausybę arba bauginti visuomenę ar jos dalį.
2. Tokia veika ar grasinimas padaryti veiką vykdoma turint politinių, religinių ar ideologinių tikslų.
3. Veika patenka į terorizmo apibrėžimą jeigu ji:
  - yra ypatingai žiauraus pobūdžio, nukreipta prieš asmenį;
  - gali padaryti rimtos žalos nuosavybei;
  - kelia grėsmę žmogaus gyvybei;
  - kelia didelę grėsmę visuomenės sveikatai ar saugumui;
  - sukurta tam, kad rimtai sutrikdytų elektronines sistemas.
4. Jeigu vykdant 3 dalyje išvardintas veikas, panaudojami šaunamieji ginklai arba sprogmenys, veika laikoma terorizmu nepaisant to ar yra tenkinami ir 2 dalyse keliami reikalavimai.

Tokia, įstatymo pateikiama, terorizmo sąvoka sulaukė daug kritikos, nurodant, kad toks apibrėžimas yra pernelyg platus baudžiamajai teisei, bei palieka vietos politiniam šališkumui, kuris gali lemti teisėtai veikiančių politinių ar visuomenės aktyvistų baudžiamąjį persekiojimą.¹²²

Po 2001 m. rugsėjo 11-osios atakų Jungtinėse Valstijose, nepaisant to, kad vos prieš metus buvo priimtas konsoliduotas teisės aktas, skirtas kovai su terorizmu, Didžiosios Britanijos vyriausybė siekė, kuo greičiau priimti naują įstatymą, kuriuo būtų praplėstos teisėsaugos institucijų galios, tiriant atskirų asmenų, įtariamų planuojant ar padedant vykdyti teroro išpuolius, veikas Didžiosios Britanijos teritorijoje.

2001 m. priimtas Antiterorizmo, nusikalstamumo ir saugumo įstatymas (Antiterrorism, Crime and Security Act 2001).¹²³ Kalbant apie terorizmo ar teroro akto sąvokas, šis įstatymas nepateikė jokių naujovių, jis pažodžiui atkartoją 2000 m. Terorizmo įstatyme įtvirtintą terorizmo apibrėžimą. Tačiau 2001 m. įstatymas svarbus tuo, jog juo buvo smarkiai suvaržytos žmogaus teisės. Įstatymas leido policijai jėga paimti pirštų antspaudus ar kitus asmenį identifikuojančių medžiagų pavyzdžius tam, kad galėtų nustatyti asmens tapatybę. Įstatymas taip pat suteikė teisę be teismo sankcijos sulaikyti Didžiojoje Britanijoje reziduojančius užsieniečius, kurie įtariamai terorizmu, ir negali būti deportuoti į kitą valstybę, nepažeidžiant jų žmogaus teisių. Tokia įstatymo nuostata buvo pripažinta prieštaraujančia Europos žmogaus teisių ir

---

¹²² Lord Charlie of Berriew. The Definition of Terrorism. A Report of Terrorism Legislation Presented to the Parliament. 2007. Cm 7052. P. 21. (<http://www.tamilnation.org/terrorism/uk/070317carlile.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹²³ Antiterrorism, Crime and Security Act 2001. (c. 24) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2001/ukpga_20010024_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].

pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsniui (Teisė į laisvę ir saugumą), bet Didžioji Britanija pasinaudojo Konvencijos 15 straipsnio (Nukrypimas nuo įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju) suteikta teise nukrypti nuo valstybės įsipareigojimų, kylančių iš Konvencijos.

Po 2005 m. liepos 7 d. išpuolių Londone¹²⁴ tapo aišku, jog Didžioji Britanija turi ieškoti naujų priemonių kovoje su terorizmu – akivaizdu, kad Didžiosios Britanijos teritorijoje veikia ne tik Šiaurės Airijos išsivadavimo siekiančios grupuotės, bet ir savo teroristinę veiklą valstybės viduje sėkmingai vykdo tarptautinio terorizmo grupuotė, prisiėmusi atsakomybę už daugybę teroro aktų visame pasaulyje – Al-Qaida. Reaguojant į naujas grėsmes 2006 m. kovo 30 d. buvo priimtas Terorizmo įstatymas (Terrorism Act 2006).¹²⁵ Šiuo įstatymu buvo nustatytos naujos teroristinės veikos:

- terorizmo kurstymas;
- teroristinės literatūros platinimas;
- teroro aktų rengimas;
- terorizmo mokymas;
- buvimas vietoje, kurioje mokoma terorizmo;
- radioaktyvių medžiagų arba sprogmenų gaminimas, turėjimas arba naudojimas;
- patekimas į branduolines elektrines.

Pasirinkusi tokį įstatyminių terorizmo reglamentavimą, Didžioji Britanija nesiekia numatyti to, kas laikoma teroro aktu *per se*, o bet kokio teroristinio nusikaltimo padarymas, laikomas teroro akto padarymu, akivaizdu, jog Didžioji Britanija siekia suteikti kuo daugiau kompetencijos valstybinės valdžios ir teisėsaugos institucijoms spręsti kiekvienu konkrečiu atveju, ar tam tikra veika kelia pavojų valstybei, ar ji gali būti traktuojama kaip teroro aktas.

Šiuo metu Didžiosios Britanijos Parlamente yra svarstomas Kovos su terorizmu bilis,¹²⁶ tačiau juo taip pat nebus siekiama pateikti terorizmo ar teroro akto definicijų. Naujuoju įstatymu, jei jis bus priimtas, bus dar didesniu laipsniu suvaržytos žmogaus teisės ir laisvės. Būtina pažymėti, kad po 2009 m. kovo mėnesio išpuolių Belfaste, tikimybė, jog šis įstatymas vis tik bus priimtas, yra labai didelė.

---

¹²⁴ Bombų sprogdinimai Londono viešojo transporto sistemose nusinešė 56 žmonių gyvybes, apie 700 žmonių buvo sužeisti.

¹²⁵ Terrorism Act 2006 (c.11) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/ukpga_20060011_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].

¹²⁶ Counter-Terrorism Bill 2007-08 (<http://services.parliament.uk/bills/2007-08/counterterrorism.html>) [žiūrėta 2009 03 15].

3.1.3. Australijos Sandrauga

Daugumai australų terorizmas yra svetima sąvoka. Tik po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių Jungtinėse Valstijose, Australijoje buvo pradėta kalbėti apie terorizmo grėsmes bei jų prigimtį. Šios diskusijos itin suaktyvėjo po pranešimų, jog Australijos teritorijoje esantys objektai taip pat gali būti potencialiais teroristų taikiniais, o Australijos valdžia būtų nepajėgi adekvačiai reaguoti į galimas grėsmes.

1979 m. vasario 13 d. Sidnėjuje įvykdytas išpuolis prie Hiltono viešbučio Sandraugos viršūnių susitikimo metu, laikomas pirmuoju teroro aktu, įvykdytu Australijos teritorijoje.¹²⁷ Šis išpuolis aiškiai parodė, jog valdžia neturėjo nei efektyvių teisinių, nei valdymo instrumentų, kurie leistų tinkamai reaguoti į susidariusią situaciją.¹²⁸ Nedelsiant po šio teroro akto prasidėjo eilė tyrimų, pradėti peržiūrėti egzistuojantys teisės aktai, reglamentuojantys klausimus susijusius su terorizmu bei karinės pagalbos panaudojimu civilių apsaugai, tačiau turėjo prabėgti dar du dešimtmečiai, kol Australija įgyvendino minėtas reformas.

Iki pat 2001 m. Australijos gynybos pajėgos buvo vienintele federaline teisėsaugos institucija, kuri turėjo patvirtintą terorizmo apibrėžimą, vadovaujantis šiuo apibrėžimu, terorizmu buvo pripažįstamas smurtas ar grasinimas panaudoti smurtą, siekiant politinių tikslų, arba smurtas ar grasinimas panaudoti smurtą, siekiant sukelti visuomenės ar jos dalies baimę.¹²⁹ Toks platus terorizmo apibrėžimas ne tik neatspindi didžiulės grėsmės, kuri yra būdinga terorizmui, bet ir padaro praktiškai neįmanoma užduotimi atskirti bet kurį smurtinį nusikaltimą nuo terorizmo.

Kaip ir buvo minėta, kruvini įvykiai Jungtinėse Valstijose tapo teisinių reformų Australijoje priežastimi, po kurių Australija didžiąja dalimi ratifikavo tarptautines konvencijas, skirtas kovai su terorizmu, ir daugelį šiose konvencijose įtvirtintų nuostatų perkėlė į baudžiamąjį kodeksą.

Vykdytų reformų metu taip pat pirmą kartą buvo siekiama pateikti terorizmo sąvoką, tačiau dėl terorizmo, kaip politinės ir teisinės kategorijos, sudėtingumo šio sumanymo buvo atsisakyta. Jau pirmuose terorizmo sąvokos rengimo stadijose buvo aišku, jog riba dėl to, kas

---

¹²⁷ Sprogimo metu žuvo trys žmonės, vienuolika sužeistųjų.

¹²⁸ Hancock. N. Terrorism and the Law in Australia: Legislation, Commentary and Constraints. Research Paper No. 12 2001-2002 (<http://www.apf.gov.au/library/pubs/RP/2001-02/02RP12.htm#major>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹²⁹ Schloenhardt. A. Anti-Terrorism Laws in Australia: The Security Legislation Amendment 2002. CSCAP Working Group Meeting on Transnational Crime. 2003. P. 7-8 (http://www.cscap.ca/_media/TNC%20Proceedings%20June%202003/Security%20Legislation%20Amendments%202002.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

laikoma terorizmu, o kas – kova už laisvę, yra pernelyg trapi, ir nei valdžia nei visuomenė kol kas nėra pasirengusi nuspręsti, kur ta riba baigiasi. Dėl minėtų priežasčių buvo nuspręsta į Australijos baudžiamąjį kodeksą vietoj terorizmo sąvokos įtraukti teroro akto sąvoką. Tai buvo padaryta 2002 m. vasario 13 d. Baudžiamojo kodekso pakeitimo įstatymu.¹³⁰

Vadovaujantis įstatyme pateikta definicija, teroro aktas – tai veika arba grasinimas padaryti veika, kai siekiama politinių, religinių ar ideologinių tikslų, arba, siekiant prievarta ar grasinimais paveikti Australijos vyriausybę, valstiją, teritoriją arba užsienio valstybę ar jos dalį, arba, siekiant bauginti visuomenę ar jos dalį.¹³¹

Įstatymas taip pat pateikia sąrašą veikų, kurios, jeigu atitinka aukščiau nurodytas sąlygas, yra laikomos teroro aktais. Tai veikos:

- keliančios grėsmę fizinei asmens sveikatai;
- keliančios rimtą grėsmę nuosavybei;
- lemiančios asmens mirtį;
- keliančios grėsmę žmogaus gyvybei;
- keliančios grėsmę visuomenės ar jo dalies sveikatai arba saugumui;
- galinčios rimtai sutrikdyti ar sunaikinti elektronines sistemas, įskaitant informacines, telekomunikacijas, finansų, transporto ir kt. sistemas.

Įstatyme taip pat pateiktas sąrašas veikų, kurios negali būti laikomos teroro aktais:

- gynimas¹³², protestas, opozicija, kolektyviniai darbuotojų interesų gynimo veiksmai, ir
- šia veika nesiekama sukelti asmens mirtį, rimtą fizinę žalą asmeniui ar kelti rimtą pavojų visuomenės ar jos dalies sveikatai arba saugumui.¹³³

Tokia įstatyme įtvirtinta sąvoka palieka gana plačius rėmus teismui spręsti dėl tam tikrų požymių vertinimo, pavyzdžiui, teismas kiekvienu konkrečiu atveju spręs apie politinių, religinių ar ideologinių tikslų buvimą, visuomenės bauginimą, rimto pavojaus visuomenės ar jos dalies sveikatai arba saugumui buvimą.¹³⁴ Taigi, peršasi išvada, kad Australijos įstatymų

---

¹³⁰ Criminal Code Amendment (Terrorism) Bill 2002. Bills Digest No. 89 2002-03 (<http://www.aph.gov.au/library/Pubs/BD/2002-03/03bd089.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹³¹ Ten pat.

¹³² ang. advocacy.

¹³³ Criminal Code Amendment (Terrorism) Bill 2002. Bills Digest No. 89 2002-03 (<http://www.aph.gov.au/library/Pubs/BD/2002-03/03bd089.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹³⁴ Schloenhardt. A. Anti-Terrorism Laws in Australia: The Security Legislation Amendment 2002. CSCAP Working Group Meeting on Transnational Crime. 2003. P. 9 (http://www.cscap.ca/_media/TNC%20Proceedings%20June%202003/Security%20Legislation%20Amendments%202002.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

leidėjas sąmoningai paliko teismams nuspręsti, kokios yra teroro akto kaip nusikalstamos veikos ribos.

3.2. Kontinentinės teisės sistemos valstybės

3.2.1. Rusijos Federacija

Rusijos Federacija yra viena iš didžiųjų pasaulio valstybių bene labiausiai tiesiogiai nukentėjusių nuo terorizmo. XIX a. antroje pusėje paplito politinės žmogžudystės kaip revoliucinė taktika, o po Sovietų Sąjungos žlugimo jai teko patirti šiuolaikinio terorizmo naikinančią jėgą.

Naudojant teroro taktiką, Rusijos valstybėje buvo sprendžiami valstybinės nuosavybės privatizavimo klausimai, pasireiškę masinėmis užsakomosiomis žmogžudystėmis, ši taktika buvo naudojama ir prieš žinomus visuomenės veikėjus, įskaitant politikus bei tiriamosios žurnalistikos atstovus.

Šiandien terorizmas Rusijoje yra siejamas su konfliktu Šiaurės Kaukaze, kur teroras yra naudojamas čečėnų kovotojų, kaip išsivadavimo iš Rusijos kolonializmo taktika.¹³⁵ Rusijos atsaku į čečėnų vykdomus išpuolius tapo 1994-1996 m. ir 1999-2000 m. karinės kampanijos. Šių karinių operacijų metu Rusija vykdė labai agresyvią politiką, kare buvo neproporcingai naudojamas smurtas ir represijos tiek prieš realias, tiek prieš menamas terorizmo grėsmes. Tokia Rusijos valstybės politika pasirodė esanti neefektyvi kare su terorizmu, o čečėnų kovotojams tai padėjo plėsti savo gretas, naudojantis gyventojų pasipiktinimu prieš valstybės vykdomą agresiją.

Darbe nagrinėjant kitų valstybių nacionalinius teisės aktus, jau buvo pastebėta, jog apeliuojant tiek į realias, tiek į menamas terorizmo grėsmes, valdžia yra linkusi riboti pilietines ir politines teises, suteikdama neribotą veiklos laisvę teisėsaugos institucijoms. 2004 m. rugsėjo 1-3 d. Beslano tragedija Rusijoje¹³⁶ lėmė kone drastiškiausius pilietinių bei politinių teisių ribojimus.¹³⁷

---

¹³⁵ Trenin. D. Russia and Anti-Terrorism. Institute for Security Studies of the European Union. 2005 (<http://www.iss-eu.org/chaillet/chai74.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹³⁶ Šamilio Basajevio vadovaujami čečėnų kovotojai įkaltais paėmė ir laikė per tūkstantį žmonių, dauguma kurių buvo vaikai. Tragedija nusinešė 385 asmenų gyvybes, 783 buvo sužeisti.

¹³⁷ Levinson. L. Submission to the Eminent Jurists Panel in Connection With Public Hearings on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights in Russia. 2007. P. 1 (<http://ejp.icj.org/IMG/Levinson.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].

Kalbant apie terorizmo ar teroro akto sąvokas, visų pirma turime nagrinėti 1996 m. įsigaliojusį Rusijos Federacijos baudžiamąjį kodeksą.¹³⁸ Kodekso 205 straipsnis pateikiama terorizmo sampratą, pagal kurią terorizmas – tai:

- sprogdinimas;
- padegimas;
- ar kitokia veika, kelianti grėsmę žmonių gyvybėms, galinti padaryti didelės žalos nuosavybei arba galinti lemti bet kokias kitokias socialiai pavojingas pasekmes.

Tokia veika daroma arba grasinama ją padaryti turint tikslą pažeisti visuomenės saugumą, bauginti visuomenę arba siekiant paveikti vyriausybės priimamus sprendimus.

Iš esmės galime teigti, jog, vadovaujantis Rusijos Federacijos baudžiamuoju kodeksu, asmenį baudžiamojon atsakomybėn už terorizmą galima patraukti praktiškai už bet kurios nusikalstamos veikos padarymą, nes bet kuri nusikalstama veika turi socialiai pavojingų pasekmių ir mažina visuomenės saugumą bei ją baugina.

Kalbant apie kitus teisės aktus, skirtus kovai su terorizmu, turime paminėti 2006 m. Antiteroristinį įstatymą.¹³⁹ Šis įstatymas iš naujo apibūdino kovos su terorizmu principus, įtvirtino organizacinę atsakingų institucijų tvarką. Pirmą kartą terorizmas buvo apibrėžtas kaip įvairialypis fenomenas, kuriuo tam tikri asmenys ar jų grupės siekia politinių tikslų, naudodami žiaurius ir kriminalinius metodus.¹⁴⁰ Taip pat įstatymas į terorizmo sąvoką įtraukė “smurto ideologiją”, kaip vieną iš veikų, užtraukiančių atsakomybę už terorizmą.¹⁴¹

Tuo pačiu 2006 m. įstatymu terorizmo sąvoka buvo dar labiau praplėsta, pateikiant sąrašą veikų, apibūdinančių teroristinę veiką:

- teroristinių idėjų propaganda;
- medžiagos ar informacijos platinimas, kuria raginama imtis terorizmo;
- terorizmo pateisinimas ar parama jam;
- bet kuri kita veika, kuria remiamas ar lengvinamas teroro aktų planavimas, rengimas ar jų vykdymas.¹⁴²

---

¹³⁸ Federal Law No. 64-FZ of June 13, 1996 On the Enforcement of Criminal Code of Russian Federation (<http://www.russian-criminal-code.com/PartII/SectionIX/Chapter24.html>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹³⁹ The Federal Law on Counteracting Terrorism 2006.

¹⁴⁰ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Russia. 2008. P. 2 (http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20_2008_%20Russian%20Federation%20E.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁴¹ Levinson. L. Submission to the Eminent Jurists Panel in Connection With Public Hearings on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights in Russia. 2007. P. 1 (<http://ejp.icj.org/IMG/Levinson.pdf>).

¹⁴² Ten pat. P. 1-2.

Minėtas Antiteroristinis įstatymas numato supaprastintą specialiosios padėties režimo įvedimo galimybę, kovojant su terorizmo grėsmėmis, kurio metu gali būti labai dideliu laipsniu suvaržytos pagrindinės žmogaus teisės ir pilietinės laisvės – galimas bet koks korespondencijos tikrinimas, įmonių veiklos ribojimas, judėjimo laisvės ribojimas, leidžiamas laisvas teisėsaugos institucijų patekimas į asmenų būstą, kratų darymas. Gali būti ribojama tam tikrų prekių civilinė apyvarta. Specialiosios karinės pajėgos gali būti naudojamos neribotai tiek Rusijos Federacijoje, tiek už jos teritorijos ribų, kovai su bet kokia terorizmo grėsme Rusijos Federacijai. Įstatymu įslaptinami asmenys, atsakingi už antiteroristinių operacijų vykdymą. Šia apimtimi įstatymas atspindi susiklosčiusią praktiką – asmuo atsakingas už Beslano antiteroristinės operacijos vykdymą vis dar nėra žinomas.¹⁴³

3.2.2. Graikija

Kaip jau buvo minėta šiame darbe, pasaulio bendruomenė ir atskiros valstybės šiuo metu deda daug pastangų tam, kad būtų pažabotas terorizmas. Graikija nėra išimtis.

Graikija su teroristinėmis grupuotėmis kovoja gana ilgą laiką. Žinomiausia teroristinė grupuotė “Lapkričio 17” Graikijoje veikia nuo 1975 m. Per beveik trisdešimt savo veiklos metų ši grupuotė įvykdė daugybę teroro aktų, prisiėmė atsakomybę už 22 žmonių nužudymus, tarp žuvusiųjų yra ir du Jungtinių Valstijų diplomatai, dešimt graikų politikų ir žurnalistų, keli Graikijos policijos pareigūnai, keli Jungtinių Valstijų ir Didžiosios Britanijos kariškiai.¹⁴⁴

Nors Graikija ne karta buvo raginta imtis teisinių reformų tam, kad būtų užtikrintas efektyvus teroristų persekiojimas, priimti įstatymai buvo paviršutiniški. Tokia situacija netenkino nei visuomenės Graikijoje, nei Jungtinių Valstijų ar Didžiosios Britanijos. 1999 m. Jungtinių Valstijų departamento ataskaitoje Graikija net buvo paminėta kaip viena silpniausių grandžių Europoje kovojant su terorizmu.¹⁴⁵

Tarptautinis spaudimas Graikijos atžvilgiu davė teigiamų rezultatų, 1999-2000 m. Graikija pradėjo intensyvią teisinį bendradarbiavimą su Didžiąja Britanija, šio bendradarbiavimo

---

¹⁴³ Levinson. L. Submission to the Eminent Jurists Panel in Connection With Public Hearings on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights in Russia. 2007. P. 2-4. (<http://ejp.icj.org/IMG/Levinson.pdf>).

¹⁴⁴ Grabauskas-Karoblis. Krizė Graikijoje. XXI Amžius. Nr. 97 (1690) (http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2008/12/24/pasa_01.html) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁴⁵ U.S. Department of State: Patterns of Global Terrorism. 1999 (<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1999report/patterns.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].

rezultatas – 2001 m. priimtas Antiterorizmo įstatymas (Įstatymas 2928/2001), kuris didžiaja dalimi atspindėjo Didžiosios Britanijos bei Jungtinių Valstijų teisės aktus.¹⁴⁶

2004 m. priimtas naujas įstatymas (Įstatymas 3251/2004) pakeitęs pastarąjį. Vadovaujantis 2004 m. įstatymu, tam tikros veikos, numatytos Graikijos baudžiamajame kodekse, yra laikomos teroro aktais, jeigu jos padarytos tokiu būdu ar tokiomis aplinkybėmis, kurios gali padaryti žalos valstybei ar tarptautinei organizacijai, ir, tokia veika yra nukreipta kelti baimę tarp gyventojų, arba neteisėtai priversti bet kurią valdžios instituciją ar tarptautinę organizaciją veikti ar susilaikyti nuo veikimo, arba sunaikinti konstitucinius, politinius ar ekonominius valstybės ar tarptautinės organizacijos pamatus.¹⁴⁷ Šios Graikijos baudžiamajame kodekse numatytos veikos yra:

- tyčiniai nužudymai;
- sunkūs sveikatos sutrikdymai;
- mažamečių pagrobimai;
- veikos, kuriomis padaroma didelės žalos trečiųjų asmenų nuosavybei;
- padegimai;
- potvynių sukėlimai;
- nusikaltimai susiję su sprogmenimis ar cheminėmis medžiagomis;
- maisto užnuodijimai;
- vandens užnuodijimai ir pan.

Taip pat baudžiamoji atsakomybė kyla ir už grasinimus įvykdyti teroro aktus, jeigu jie yra realūs ir kelia terorą.¹⁴⁸ Atsakomybė už teroro aktų vykdymą ir už grasinimus įvykdyti teroro aktus svyruoja nuo vienerių metų laisvės atėmimo už pastaruosius, iki laisvės atėmimo iki gyvos galvos.¹⁴⁹

Tuo tarpu veikos, kuriomis siekiama sukurti demokratinius režimus arba veikos, kuriomis siekiama atkurti demokratinius režimus bei veikos, padarytos įgyvendinant savo pagrindines pilietines, politines ar kitas teises, kurios įtvirtintos Graikijos konstitucijoje ar

---

¹⁴⁶ Kalergi. O. Exporting U.S. Anti-Terrorism Legislation and Policies to the International Law Arena, a Comparative Study: the Effect on Other Countries' Legal Systems. 2005 Cornell LawSchool. P. 5-8. (<http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=cornell/lps>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁴⁷ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Greece. 2006. P. 1 ([http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Greece%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Greece%20E.pdf)) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁴⁸ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Greece. 2006. P. 1 ([http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Greece%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Greece%20E.pdf)) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁴⁹ Ten pat.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, nėra laikomos teroro aktais.¹⁵⁰

Reikia pastebėti, jog toks teisinis reglamentavimas palieka daug erdvės piktnaudžiavimui teise. Visų pirma dėl to, jog labai sunku atriboti teroro aktus nuo kitų nusikalstamų veikų, juk daugybė įvairaus pobūdžio nusikalstamų veikų yra nukreiptos kelti baimę visuomenėje. Iš kitos pusės, numatytoji išlyga dėl to, kas nėra laikoma teroro aktu, taip pat gali apsunkinti teroristų baudžiamąjį persekiojimą, paliekant galimybę jų veiką vertinti kaip prigimtinių žmogaus teisių įgyvendinimą.

Graikijos antiteroristinių įstatymų problematiškumą praktikoje parodė ir 2003 m. baudžiamasis procesas prieš vieną grupuotės “Lapkričio 17” narių. Teisiamojo gynėjas kreipdamasis į teismą nurodė, kad: “Aš manau, kad jūsų Teismas neturi jurisdikcijos, jis šališkas todėl yra neteisingas ir neteisėtas; Teismas neturi jurisdikcijos, nes jis yra pašauktas nagrinėti politinio pobūdžio veikas, kurios gali būti teisiamos tik žmonių ir istorijos”.¹⁵¹

3.2.3. Turkija

Turkija yra viena iš Europos valstybių labiausiai nukentėjusi nuo terorizmo. Nuo 1984 m. teroristų išpuoliai įvykdyti Turkijoje nusinešė daugiau kaip 30 tūkstančių žmonių gyvybes, didžioji dalis žuvusiųjų – civiliai gyventojai.

Turkijoje, veikia gana daug radikalių grupuočių – tai kairiojo sparno grupuotės, siekiančios komunistinės Turkijos valstybės; kurdų radikalai, kovojantys už nepriklausomos kurdų valstybės sukūrimą pietų Turkijos teritorijoje; vietinės islamistų grupuotės, siekiančios islamiškos Turkijos, kurios teisė būtų paremta šariato teisyne, sukūrimo; turkų kovotojai, siejantys save su tarptautiniu teroristų tinklu Al-Qaeda. Šių grupuočių ateityje gali tik daugėti – Turkija yra įsivėlusius į tarptautinio pobūdžio konfliktus su Graikija, sprendžiant Kipro nepriklausomybės klausimus, su Sirija bei Iraku, dėl teritorinių valstybių ribų Eufrato upėje. Tokia Turkijos padėtis lėmė tai, jog valstybė turi ne mažai teisinių priemonių skirtų kovai su terorizmu.

---

¹⁵⁰ Counter-Terrorism Legislation and Practice: A Survey of Selected Countries. Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs. 2005. (<http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/4175218/counter-terrorism-Oct05>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵¹ Kalergi. O. Exporting U.S. Anti-Terrorism Legislation and Policies to the International Law Arena, a Comparative Study: the Effect on Other Countries' Legal Systems. 2005 Cornell Law School, P. 11. (<http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=cornell/lps>) [žiūrėta 2009 03 15].

Kalbėdami apie antiteroristinius įstatymus Turkijoje, visų pirma turime paminėti Turkijos baudžiamąjį kodeksą bei 1991 m. Antiterorizmo įstatymą. Šiuose teisės aktuose terorizmas yra apibrėžiamas atsižvelgiant į tikslus, jo pobūdį, turimus ketinimus, naudojamus metodus bei pasekmes.

Vadovaujantis 1991 m. Atiterorizmo įstatymo 1 straipsniu, yra nustatomi trys pagrindiniai kriterijai, apibūdinantys teroro aktą:

Pirmasis – veikos padarymo būdas, t.y. tokia veika padaroma naudojant prievartą, smurtą, terorą, grasinimus.

Antrasis – veikos padarymo tikslas, t.y. veika yra daroma siekiant:

- susilpninti bendras Respublikos charakteristikas, įtvirtintas Konstitucijos, arba šalies politinę, teisinę, pasaulietinę ar ekonominę sistemas;
- pažeisti Turkijos teritorinį ar nacionalinį vientisumą, arba bet kuriuo būdu kelti grėsmę Turkijos Respublikos egzistavimui;
- pakenkti ar susilpninti valdžios institucijas;
- sunaikinti pamatines teises ir laisves;
- susilpninti vidaus ar tarptautinį saugumą, viešąją tvarką ar visuomenės sveikatą.

Trečiasis – tokia veika turi būti padaryta asmens ar asmenų grupės priklausančios nusikalstamai organizacijai.¹⁵²

Antiterorizmo įstatymo 3 straipsnyje išvardijami atitinkami Turkijos baudžiamojo kodekso straipsniai, kurie laikomi teroro aktais. Tai nusikaltimai, kuriais kėsinama į valstybės suverenitetą, karinius objektus, konstitucinę santvarką, tinkamą įstatymų leidybos funkcionavimą, ministrų kabineto veiklą, prezidento gyvybę, valstybės saugumą, viešąją tvarką ir kt.¹⁵³

Įstatymo 4 straipsnis taip pat pateikia nuorodą į kitus Turkijos baudžiamojo kodekso straipsnius, kriminalizuojančius tokias veikas kaip ginklų tiekimas nusikalstamoms grupuotėms, nepranešimas apie konspiraciją, kariuomenės uzurpavimas, lėktuvų pagrobimas, įkaitų ėmimas ir kitus, kurių įvykdymas taip pat laikomas teroro aktu, jeigu tokia veika atitinka Antiterorizmo įstatymo 1 straipsnyje numatytus kriterijus.¹⁵⁴ Tačiau tokia teroro akto kaip nusikalstamos veikos sąvoka yra pernelyg plati, kone bet kuri nusikalstama veika galėtų būti traktuojama kaip teroro aktas.

---

¹⁵² Anti-Terror law [Terrorlaw] Act No. 3713: Law to Fight Terrorism (<http://www.icj.org/IMG/turkey/1991law.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵³ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Turkey. 2006. P. 2 ([http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Turkey%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Turkey%20E.pdf)) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵⁴ Ten pat. P. 3.

Svarbu pažymėti ir tai, kad po 2001 m. rugsėjo 11-osios išpuolių, Turkija aktyviai prisidėjo prie tarptautinių pastangų siekiant pažaboti terorizmą. Turkija tapo viena pirmųjų valstybių pasirašiusi ir ratifikavusi visas Jungtinių Tautų Organizacijos priimtas konvencijas, skirtas kovai su terorizmu. Turkija taip pat suteikė visišką paramą Jungtinių Tautų Saugumo tarybos rezoliucijai Nr. 1373, kuri pirmą kartą numatė valstybėms pareigą imtis priemonių siekiant pažaboti terorizmą.

2006 m. Turkijos parlamentas priėmė naują įstatymą prieš terorizmą, kaip atsaką į atnaujintą Kurdų darbininkų partijos (PKK)¹⁵⁵ vykdomą smurto ir terorizmo kampaniją. Šis įstatymas, kaip pažymima Europos Parlamento rezoliucijoje dėl Turkijos pažangos rengiantis narystei,¹⁵⁶ daro žalą ankstesnėms pagrindinių laisvių ir žmogaus teisių reformoms, įvykdytoms Turkijoje. Tarptautinė žmogaus teisių gynimo organizacija “Amnesty International” taip pat kalbėdama apie šį įstatymą yra pabrėžusi, jog jis kelia grėsmę pagrindinėms žmogaus teisėms¹⁵⁷. Pavyzdžiui, sulaikytojo teisė į teisinę pagalbą gali būti atidėta 24 valandoms, saugumo pajėgos antiteroristinių kampanijų metų turi teisę naudoti ginklus “tiesiogiai ir ryžtingai”.¹⁵⁸ Kalbant apie teroro akto sąvoką, šis įstatymas paliko 1991 m. įstatymu įtvirtintą sąvoką nepakeista.

Kalbant apie kitas valstybes, kurios susiduria su terorizmu svarbu paminėti Ispaniją. Ispanijos baudžiamasis kodeksas, numato, kad nužudymai, sveikatos sutrikdymai, žmogaus pagrobimai, įvykdyti ginkluotų grupuočių ar asmenų priklausančių tokioms grupuotėms, turint tikslą pakeisti konstitucinę valstybės santvarką arba rimtai pažeisti visuomenės saugumą yra teroristinio pobūdžio nusikaltimai.¹⁵⁹ Tačiau baudžiamasis kodeksas nepateikia terorizmo ar teroro akto sąvokų. Terorizmo sąvoka išplaukia iš teismų praktikos. Vadovaujantis 1997 m. lapkričio 29 d. Ispanijos karalystės Aukščiausio teismo sprendimu, terorizmas – tai suplanuota veika, įvykdyta asmens ar asmenų grupės, kuria sukuriamas nesaugumo ar baimės jausmas visuomenėje, pažeidžiamas visuomenės saugumas, turint tikslą visiškai arba iš dalies pakeisti

---

¹⁵⁵ Kongra-Gel/Kurdistan Worker's Party (KGK/PKK), būtina pabrėžti, jog daugelis Europos valstybių šį judėjimą laiko tautinio išsivadavimo judėjimu.

¹⁵⁶ 2006/2118(INI) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0381+0+DOC+XML+V0//LT>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵⁷ Amnesty International. Public Statement. Turkey: The Draft Revisions to the Law to Fight Terrorism Are Wide-Ranging, Arbitrary and Restrictive. 2006. EUR 44/010/2006 (Public) (<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/010/2006/en/8d3d3197-d421-11dd-8743-d305bea2b2c7/eur440102006en.html>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵⁸ Amnesty International USA. Turkey: Entrenched culture of impunity must end. Summary. (<http://www.amnestyusa.org/document.php?lang=e&id=ENGEUR440142007>) [žiūrėta 2009 03 15].

¹⁵⁹ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Spain. 2006. P. 2

valstybės socialinę ar institucinę tvarką.¹⁶⁰ Šis apibrėžimas akcentuoja visuomenės saugumo pažeidimą bei tikslą – pakeisti socialinę ar institucinę valstybės tvarką kaip būtinuosius teroristinio nusikaltimo elementus. Tai, kad Ispanijos nacionalinė teisė gana paviršutiniškai reglamentuoja teroristinius nusikaltimus kelia grėsmę, jog kitos nusikalstamos veikos gali būti kalidingai traktuojamos kaip teroristinės. Tokią poziciją išsakė ir Jungtinių Tautų organizacijos specialusis pranešėjas dėl žmogaus teisių apsaugos, kovojant su terorizmu M. Šeininas, kuris taip pat skatina Ispanijos vyriausybę imtis kuo skubiau išgryninti teroristinių nusikaltimų sąvokas Ispanijos nacionalinėje teisėje.¹⁶¹ Italija, kita Europos valstybė, kuriai ypatingai aktualūs kovos su terorizmu klausimai, taip pat neturi konkrečiai apibrėžtų terorizmo ar teroro akto sąvokų. Italijos baudžiamasis kodeksas numato baudžiamąją atsakomybę už organizacijų, kurios teroristiniais tikslais siekia pakeisti demokratinę tvarką valstybėje, kūrimą, dalyvavimą jų veikloje ar tokių organizacijų finansavimą, tačiau neapibrėžia, kas yra laikoma tokiais teroristiniais tikslais. Teroristinių nusikaltimų sąvokų stoka Italijos nacionalinėje teisėje taip pat kaip ir Ispanijos nacionalinėje teisėje, apunkina tinkamą nusikalstamų veikų kvalifikavimą. Valstybėse nėra nubrėžta aiški riba tarp to, kas yra laikoma teroristiniu nusikaltimu, tame tarpe ir teroro aktu, o kas yra kita nusikalstama veika.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta 2.1. ir 2.2. dalyse, galime teigti, jog skirtingose pasaulio valstybėse bet kokie teroristiniai nusikaltimai yra laikomi itin pavojingais nusikaltimais, juk terorizmu kėsiamasi į vieną iš pagrindinių žmogaus teisių – teisę į gyvybę. Grėsmė, kurią kelia teroristiniai nusikaltimai taip pat pažeidžia kiekvieno asmens teisę į taikų gyvenimą. Dėl šių priežasčių visos valstybės privalo imtis priemonių, siekiant užtikrinti visuomenės ir kiekvieno jos nario apsaugą nuo terorizmo keliamo pavojaus. Tačiau, siekiant užtikrinti šią apsaugą, negali būti varžomos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės. Turi būti laikomasi demokratijos ir teisės viršenybės principų. Kaip rodo pasirinktų valstybių teisės aktų analizė, tai padaryti labai sunku, valstybės pasirinko labai plačiai traktuoti tai, kas yra laikoma terorizmu, tai reiškia kad ir objektyvi terorizmo išraiška – teroro aktas gali apimti kone bet kurią visuomenei pavojingą veiką. Galbūt dėl to, jog teroristai, vykdydami teroro aktus, nesivadovauja jokiais taisyklėmis, valstybės siekia užsitikrinti galimybę reaguoti į bet kokias naujas terorizmo formas, valstybės siekia būti nevaržomos savo nacionalinės teisės rėmuose, tam kad tinkamai galėtų reaguoti į naujus evoliucionuojančio terorizmo iššūkius.

---

¹⁶⁰ Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Spain. 2006. P. 2

¹⁶¹ UN Special Rapporteur on Human Rights and Counter-Terrorism Concludes Visit to Spain. 14 May 2008

IŠVADOS

1. Apibendrinus darbe analizuotą medžiagą, iškelta hipotezė, kad teroro akto kaip nusikalstamos veikos sudėties požymiai nėra pakankamai reglamentuoti nei tarptautiniu, nei nacionaliniu lygiu, pasitvirtino. Pastebėta, kad tarptautiniu mastu teroro aktas apima didesnę nusikalstamų veikų sąrašą, nei teroro aktas, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. Tarptautiniu mastu nepasiekus bendro valstybių sutarimo dėl teroro akto ir terorizmo definicijų, o ir šios sąvokos tarptautinėje teisėje yra tapatinamos ir vartojamos pakeičiant vieną kitą.

2. Terorizmas – tai socialinis reiškiny, suprantamas kaip politiškai, ideologiškai, religiškai motyvuotas ar rasiniu, etniniu pagrindu paremtas prievartos naudojimas ar grasinimas panaudoti prievartą prieš fizinius asmenis, valdžios institucijas ar organizacijas, tokia prievarta ar grasinimas panaudoti prievarta naudojama turint tikslą pažeisti visuomenės saugumą, ją įbauginti, priversti valstybės institucijas ar organizacijas imtis tam tikrų veiksmų, terorizmo matomiausia išraiška yra teroro aktai.

3. Europos Sąjungos Tarybos Pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu pirmą kartą pateikė savarankišką terorizmo definiciją, kuria turi vadovautis visos valstybės Sąjungos narės. Šio teisės akto tolesnis tobulinimas galėtų svariai prisidėti prie teroro akto ir terorizmo sąvokų gryninimo, jų stiprinimo taip pat palengvintų egzistuojančių tarptautinių antiteroristinių priemonių vystymą ir naujų priemonių kūrimą.

4. Su vis didėjančia terorizmo grėsme daugelis pasaulio valstybių mėgina kovoti vis naujomis nacionalinės teisės priemonėmis – primami vis nauji antiteroristiniai įstatymai, kuriamos egzistuojančių įstatymų pataisos, kuriomis vis plečiamos valstybių įgaliotųjų institucijų kompetenciją kovojant su terorizmo grėsmėmis. Tačiau darbo metu pastebėta, kad valstybės pasirinko labai plačiai traktuoti tai, kas yra laikoma terorizmu, Sąvokų terorizmas ir teroro aktas atribojimui nagrinėtų valstybių baudžiamoji teisė neskiria dėmesio, jos dažnai tapatinamos.

5. Kaip rodo pasirinktų valstybių nacionalinių antiteroristinių teisės aktų analizė, kovodamos su su terorizmo grėsmėmis, valstybės pasirinko gana kontraversiškus kovos būdus. priimti antiteroristiniai įstatymai varžo žmogaus teises ir laisves.

6. Lietuvos Respublika po nepriklausomybės atkūrimo ėmė vykdyti nuoseklią Euroatlantinės integracijos politiką. Naujajame Lietuvos Respublikos BK įtvirtinta teroro akto norma atspindi tarptautinių aktų, skirtų kovai su terorizmu, reikalavimus. Tačiau pati normos konstrukcija juridinės technikos požiūriu yra chaotiška, o tai praktikoje gali sukelti teroro akto kaip nusikalstamos veikos kvalifikavimo problemų, sunku nustatyti, kur prasideda, o kur

baigiasi teroro aktas.

7. Tiriant teroro aktus, būtina skirti dėmesį ideologiniams motyvams, kurie lemia šio nusikaltimo darymo tikslus. Teroristų tikslas, nulemtas ideologijos, kaip varomosios terorizmo jėgos, turėtų būti įtrauktas į teroro akto normą, kaip būtinas nusikalstamos veikos sudėties požymis. Tai palengvintų teroro aktų atirbojimą nuo kitų nusikalstamų veikų. Kita vertus, teroro akto kaip nusikalstamos veikos atirbojimo ir kvalifikavimo problemas padėtų išspręsti ne kompleksiškas specialiosios dalies straipsnis, o bendrojoje baudžiamojo kodekso dalyje numatyta sunkinanti aplinkybė už nusikalstamos veikos padarymą turint teroristinių tikslų.

**TERORO AKTO TRAKTUOTĖ LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMAJAME KODEKSE, KITŲ VALSTYBIŲ ĮSTATYMUOSE IR KITUOSE
TARPTAUTINIUOSE TEISĖS AKTUOSE**

**Viktorija Charitonovaitė
Vilniaus universiteto teisės fakultetas
Baudžiamosios teisės katedra**

Pagrindinės sąvokos: *teroro aktas, teroras, terorizmas.*

SANTRAUKA

Darbe norima atskleisti teroro akto sudėties požymius, analizuojant tiek tarptautinius teisės aktus, tiek ir skirtingų valstybių, jų tarpe ir Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus. Keliama hipotezė, kad teroro akto kaip nusikalstamos veikos sudėties požymiai nėra pakankamai reglamentuoti nei tarptautiniu, nei nacionaliniu lygiu. Akcentuojama, teroro akto kaip nusikalstamos veikos teisinio įtvirtinimo problema dėl vieningų definicijų nebuvimo.

Darbe analizuojamas terorizmo reiškinyss pradėdant jo istorinio vystimosi apžvalga, sampratų, įtvirtintų tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, tyrimu. Ieškoma santykio tarp teroro akto ir terorizmo sąvokų. Apžvelgiami egzistuojantys tarptautiniai teisiniai instrumentai, skirti kovai su vienu pražūtingiausių šių laikų reiškinių – terorizmu, darbe skiriamas dėmesys ir skirtingų valstybių nacionaliniams teisės aktams, reglamentuojantiems kovą su terorizmu, ieškoma tam tikrų teisinio reglamentavimo panašumų, siekiama nustatyti kaip skirtingos valstybės teisiškai vertina teroro aktą kaip nusikalstamą veiką. Analizuojama teroro akto samprata įtvirtintą Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse.

**ACT OF TERROR DEFINITION IN THE CRIMINAL CODE OF THE
REPUBLIC OF LITHUANIA, IN OTHER NATIONAL AND INTERNATIONAL
LEGISLATION**

Viktorija Charitonovaitė
Vilnius University Law Faculty
Criminal Law Department

Main definitions: *act of terror, terror, terrorism.*

SUMMARY

The paper seeks to identify the main characteristics of act of terror, by analyzing both international laws, and legislation in different countries, including the Criminal Code of the Republic of Lithuania. The paper raises the hypothesis that act of terror as a criminal activity is not sufficiently regulated at both international and at national level, emphasizing that act of terror as criminal activity lacks of unified definition.

The paper analyzes the phenomenon of terrorism starting with the historical development of the review of the concepts embodied in the international and national legislation. Searches for the relationship between the concepts of act of terror and terrorism. Overviews the existing international legal instruments to fight terrorism. The paper also focuses on different sets of national legislation on the fight against terrorism and soughts for some regulatory similarities; it also analyzes the concept of act of terror enshrined in the Criminal Code of the Republic of Lithuania.

NAUDOTA LITERATŪRA

I. Teisės norminiai aktai

Tarptautiniai teisės aktai

1. Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism, League of Nations O.J. 23 (1938), League of Nations Doc. C.546(I). M.383(I). 1937 (<http://www.jur.uib.no/ansatte/joreh/Temasider/internasjonalisering/Convention%20on%20terrorism%201937.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].
2. Convention for the Creation of an International Criminal Court, League of Nations O.J. 156 (1936), League of Nations Doc. C.547(I).M.384(I).1937.
3. 1954 ILC draft Code of Offences against the Peace and Security of Mankind. 9 UN GAOR Supp. (No. 9) at 11, U.N. Doc. A/2693 (1954); 45 AJIL 123 (1951).
4. 1963 Convention on Offences and Certain Other Acts Committed On Board Aircraft, signed at Tokyo on 14 September 1963 (www.icao.int/icao/en/leb/Tokyo) [žiūrėta 2009 03 15].
5. Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, signed at the Hague on 16 December 1970 (www.icao.int/icao/en/leb/Hague.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
6. Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation, signed at Montreal on 23 September 1971 (www.icao.int/icao/en/leb/mtl71.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
7. Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents, adopted by the General Assembly of the United Nations on 14 December 1973 (http://untreaty.un.org/cod/avl/pdf/ha/cppcipp/cppcipp_e.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
8. International Convention against the Taking of Hostages, adopted by the General Assembly of the United Nations on 17 December 1979 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv5.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
9. Convention on the Physical Protection of Nuclear Material, signed at Vienna on 3 March 1980 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv6.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
10. Protocol on the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation, signed at Montreal on 24 February 1988 (www.icao.int/icao/en/leb/Via.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

11. Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation, done at Rome on 10 March 1988 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv8.pdf) [žiūrēta 2009 03 15].
12. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf, done at Rome on 10 March 1988 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv9.pdf) [žiūrēta 2009 03 15].
13. Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection, signed at Montreal on 1 March 1991 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv10.p) [žiūrēta 2009 03 15].
14. International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings, adopted by the General Assembly of the United Nations on 15 December 1997 (untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv11.pdf) [žiūrēta 2009 03 15].
15. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, adopted by the General Assembly of the United Nations on 9 December 1999 (www.un.org/law/cod/finterr.htm) [žiūrēta 2009 03 15].
16. International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism New York, 13 April 2005 (untreaty.un.org/English/Terrorism/English_18_15.pdf) [žiūrēta 2009 03 15].
17. Protocol to the Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf dated 22 June 2005
18. Protocol to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation, dated 14 October 2005 (http://www.imo.org/Conventions/mainframe.asp?topic_id=259&doc_id=686#review) [žiūrēta 2009 03 15].
19. European Convention on the Suppression of Terrorism Strasbourg, 27.I.1977.
20. European Convention on the Suppression of Terrorism. Explanatory report (ETS No. 090).
21. Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism. Warsaw.16.V.2005.
22. Measures to eliminate international terrorism General Assembly Resolution. A/RES/51/210 (1996).
23. Security Council Resolution 1373. S/RES/1373 (2001).
24. United Nations Action to Counter Terrorism. International Instruments to Counter Terrorism (<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>) [žiūrēta 2009 03 15].
25. Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 23 November 1978 (http://avalon.law.yale.edu/20th_century/t_0001.asp) [žiūrēta 2009 03 15].

26. Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 8 September 1986 (http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/2_adopted_texts/CM%20Declaration%20on%20terrorist%20acts%201986%20E.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

27. Declaration on Terrorism adopted by the Committee of Ministers on 12 September 2001 (<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=221673&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>) [žiūrėta 2009 03 15].

Europos Sąjungos teisės aktai

28. Consolidated version of the Treaty on European Union. Official Journal of the European Union. C 321 E/3.

29. Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA).

30. Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member State (2002/584/JHA).

31. Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism (2001/931/CFSP).

32. Presidency Conclusions, Tampere European Council, 15-16 October 1999. (SI 1999/800). (www.parliament.cy/parliamentgr/101/conclusion_tampere.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

33. European Council Conclusions and plan of action of the Extraordinary European Council meeting, 21 September 2001. (SN 140/01).

34. Commission Staff Working Paper. Annex to the Report from the Commission based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism. COM(2004) 409 final.

35. Commission Staff Working Paper. Annex to the Report from the Commission based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism. COM(2007) 681 final.

36. Proposal for a Council Framework Decision amending Framework Decision 2002/475/JHA on combating terrorism. Com(2007) 650 final 2007/0236 (CNS).

Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai

37. 1919 m. Baudžiamasis statutas su komentaru. Gutmano D. Knygynas. Kaunas. 1934.

38. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 1994, Nr. 60-1182.

39. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
40. Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. Valstybės Žinios. 2003, Nr. 17-701.
41. Lietuvos Respublikos Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymas. Valstybės žinios. 1998. Nr. VIII-840.
42. Lietuvos Respublikos Statybos įstatymas. Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.
43. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl kelių eismo taisyklių patvirtinimo. Valstybės žinios. 2003, Nr. 7-263.

Skirtingų valstybių nacionaliniai teisės aktai

44. United States Code (<http://uscode.house.gov/download/ascii.shtml>) [žiūrėta 2009 03 15].
45. US Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act. 2001. H. R. 3162 (<http://epic.org/privacy/terrorism/hr3162.html>) [žiūrėta 2009 03 15].
46. Executive Order 13224 issued by U.S. President George W. Bush by U.S. President George W. Bush on September 23, 2001 Blocking Property and Prohibiting Transactions With Persons Who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism (<http://www.fas.org/irp/offdocs/eo/eo-13224.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].
47. UK Antiterrorism, Crime and Security Act 2001. (c. 24) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2001/ukpga_20010024_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].
48. UK Reinsurance (Acts of Terrorism) Act. 1993 (c. 18) (http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1993/ukpga_19930018_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].
49. Terrorism Act. 2000 (c. 11) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/ukpga_20000011_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].
50. UK Prevention of Terrorism (Temporary Provisions) Act. 1989 (c. 4). (http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1989/ukpga_19890004_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].
51. UK Terrorism Act 2006 (c.11) (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/ukpga_20060011_en_1) [žiūrėta 2009 03 15].
52. UK Counter-Terrorism Bill 2007-08 (<http://services.parliament.uk/bills/2007-08/counterterrorism.html>) [žiūrėta 2009 03 15].
53. Criminal Code Amendment (Terrorism) Bill 2002. Bills Digest No. 89 2002-03 (<http://www.aph.gov.au/library/Pubs/BD/2002-03/03bd089.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].

54. Federal Law No. 64-FZ of June 13, 1996 On the Enforcement of Criminal Code of Russian Federation (<http://www.russian-criminal-code.com/PartII/SectionIX/Chapter24.html>) [žiūrėta 2009 03 15].

55. The Federal Law on Counteracting Terrorism of Russian Federation 2006.

56. Anti-Terror law [Terrorlaw] Act No. 3713: Law to Fight Terrorism of Republic of Turkey (<http://www.icj.org/IMG/turkey/1991law.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].

Teismų praktika

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 8 d. nutartis kasacinėje chuliganizmo byloje. Nr. 5K-670/2002. Teismų praktika. 2003 02 03 Nr. 18.

II. Mokslo darbai

1. Spruogis E. Tarptautinis terorizmas ir legitimųjų priemonių kovojant su juo naudojimas. *Jurisprudencija*. 2005. T. 68(60).
2. Gutauskas A. Terorizmo baudžiamasis teisinis įvertinimas pagal naująjį Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą. *Teisė*. 2005. Nr. 54.
3. Левченков А. И. Терроризм: Правда и вымыслы. *Jurisprudencija*. 2005. T. 68(60).
4. Емельянов В.П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование СПб. 2002.
5. Golder. B. Williams. G. What is „terrorism“? Problems of legal definition. // *UNSW Law Journal*. Volume 27(2).
6. Saul B. Netherlands. *International Law Review*. LII. 2005.
7. Bianchi A. Noqvi Y. *Enforceing International Law Norms Against Terrorism: achievements and prospects*. Hart Publishing. 2004.
8. Nesi G. *international Cooperation in Counter-terrorism: The United nations in the Fight Against Terrorism*. Ashgate Publishing Ltd. 2006. P. 3-4.
9. Schmid A. P. and Jongman A. J. *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Databases, Theories, and Literature*. Transaction Publishers. 2005.
10. Dumitriu E. The E.U's Definition of Terrorism: The Council Framework Decision on Combating Terrorism. *German Law Journal*. 2004. Vol. 05. No. 05.

11. Lord Charlie of Berriew. The Definition of Terrorism. A Report of Terrorism Legislation Presented to the Parliament. 2007. Cm 7052.
(<http://www.tamilnation.org/terrorism/uk/070317carlile.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].
12. Ball. H. The USA Patriot Act. A Reference Handbook. 2004.
(http://books.google.com/books?id=YOFZ2RSewt8C&pg=PA14&sig=j5K1Np_ub74QsXfv2a5NLYot98I#PPP1,M1) [žiūrėta 2009 03 15].
13. Hancock. N. Terrorism and the Law in Australia: Legislation, Commentary and Constraints. Research Paper No. 12 2001-2002 (<http://www.apf.gov.au/library/pubs/RP/2001-02/02RP12.htm#major>) [žiūrėta 2009 03 15].
14. Schloenhardt. A. Anti-Terrorism Laws in Australia: The Security Legislation Amendment 2002. CSCAP Working Group Meeting on Transnational Crime. 2003.
(http://www.cscap.ca/_media/TNC%20Proceedings%20June%202003/Security%20Legislation%20Amendments%202002.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].
15. Trenin. D. Russia and Anti-Terrorism. Institute for Security Studies of the European Union. 2005 (<http://www.iss-eu.org/chailot/chai74.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].
16. Levinson. L. Submission to the Eminent Jurists Panel in Connection With Public Hearings on Terrorism, Counter-terrorism and Human Rights in Russia. 2007.
(<http://ejp.icj.org/IMG/Levinson.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].
17. Vaišvila. A. Terorizmas ir kova su terorizmu – dvi grėsmės žmogaus teisėms (metodologinis aspektas). Jurisprudencija. 2005. T. 68(60).
18. Kalergi. O. Exporting U.S. Anti-Terrorism Legislation and Policies to the International Law Arena, a Comparative Study: the Effect on Other Countries' Legal Systems. 2005 Cornell LawSchool_ (<http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1018&context=cornell/lps>) [žiūrėta 2009 03 15].
19. Jovaišas. K. Bendrininkavimo formos: reglamentavimo ir įrodinėjimo problemos. Teisės problemos. 1998. Nr. 3-4.
20. Šlapauskas. V. Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys kaip antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas. Jurisprudencija. 2005. T. 68(60).
21. Paukštė. A. Terorizmas ir jo prevencija Lietuvoje: daktaro disertacija. 2006. Vilnius.
22. Račius. E. Gailiūnas. E. Terorizmo žinynas. 2005. Vilnius. Žara.

23. Babachinaitė G. Saugumo jausmo ir nusikaltimų baimės raida Lietuvoje. *Jurisprudencija. Mokslo darbai*. 2006. Nr. 1(79).

III. Informacija internete

1. Juozapavičius. M. Kalba konferencijoje „Berlyno sienos griuvimas: nuo Budapešto iki Vilniaus“, Lietuvos Respublikos Seimas. Vilnius. 2008.06.05.
(http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3552&p_k=1&p_d=77706) [žiūrėta 2009 03 15].
2. Rosenberg J. Pan Am Flight 103 Is Bombed Over Lockerbie. 1998. About.com:20th Century History (<http://history1900s.about.com/od/1980s/qt/panamflight103.htm>) [žiūrėta 2009 03 15].
3. Europos Parlamentas ragina ES šalis pasirengti priimti Gvantanamo kalinius. Europos Parlamentas. Pranešimas spaudai. 2009 m. vasario 2 d. 20090203IPR48108
(http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/030-48109-033-02-06-903-20090203IPR48108-02-02-2009-2009-false/default_lt.htm) [žiūrėta 2009 03 15].
4. Grabauskas-Karoblis. Krizė Graikijoje. XXI Amžius. Nr. 97 (1690)
(http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2008/12/24/pasa_01.html) [žiūrėta 2009 03 15].
5. U.S. Department of State: Patterns of Global Terrorism. 1999
(<http://www.state.gov/www/global/terrorism/1999report/patterns.pdf>) [žiūrėta 2009 03 15].
6. Counter-Terrorism Legislation and Practice: A Survey of Selected Countries. Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs. 2005.
(<http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/4175218/counter-terrorism-Oct05>) [žiūrėta 2009 03 15].
7. 2006/2118(INI) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0381+0+DOC+XML+V0//LT>) [žiūrėta 2009 03 15].
8. Amnesty International. Public Statement. Turkey: The Draft Revisions to the Law to Fight Terrorism Are Wide-Ranging, Arbitrary and Restrictive. 2006. EUR 44/010/2006 (Public)
(<http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR44/010/2006/en/8d3d3197-d421-11dd-8743-d305bea2b2c7/eur440102006en.html>) [žiūrėta 2009 03 15].
9. Amnesty International USA. Turkey: Entrenched culture of impunity must end. Summary.
(<http://www.amnestyusa.org/document.php?lang=e&id=ENGEUR440142007>) [žiūrėta 2009 03 15].
10. Fedosiuk. O. Baudžiamoji teisė (specialioji dalis). Nusikaltimai visuomenės saugumui. LR BK XXXV skyrius.

(http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/ baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/Nusi_k_vis_saug.ppt) [žiūrėta 2009 03 15].

11. Mockevičius R. Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. VI Teisinės informacijos centras. Vilnius. 2002.

12. Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Russia. 2008. (http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20_2008_%20Russian%20Federation%20E.pdf) [žiūrėta 2009 03 15].

13. Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Greece. 2006. ([http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Greece%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Greece%20E.pdf)) [žiūrėta 2009 03 15].

14. Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). Profiles on Counter-Terrorist Capacity. Turkey. 2006. ([http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Turkey%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Turkey%20E.pdf)) [žiūrėta 2009 03 15].